



บทที่ 2

เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสำรวจ และศึกษา เกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมศิลปะศึกษาค้นคว้านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา-
ศึกษา ตามการรับรู้ของครูศิลปะศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความหมายของศิลปะศึกษา
2. ความมุ่งหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะศึกษา
3. คุณค่าของศิลปะศึกษา
4. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 วิชาศิลปะศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 1 - 6
5. ประเภทของกิจกรรมศิลปะศึกษา
6. หลักเกณฑ์และแนวคิดในการพิจารณา เลือกกิจกรรมศิลปะศึกษาในระดับชั้นประถม
ศึกษา
7. แนวคิดในการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
8. บทบาทของครูศิลปะศึกษาในการส่งเสริมการจัดประสบการณ์การสอนศิลปะศึกษา
ให้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของศิลปะศึกษา

"ศิลปะศึกษา" เป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นวิชาที่จะช่วยให้เด็กทุกคนมีโอกาสพัฒนาความสามารถ
ส่วนบุคคลของตนได้เต็มที่ และยังช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ดี ดำเนิน
ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งคำว่า "ศิลปะศึกษา" นั้นมีนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทาง
ศิลปะศึกษาหลายท่านได้รวบรวมและให้คำนิยามไว้มากมาย เช่น

รัตน์ อุทัยผล (2507 : 35) กล่าวถึงศิลปศึกษาว่า ได้แก่วิชาซึ่งส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ออกมาเป็นงานศิลปะตามทัศนคติคน การแสดงออกนี้ เด็กอาจแสดงได้หลายทาง เช่น แสดงออกเป็นรูปภาพ รูปปั้น การแกะสลัก และการลำคับเสียงในดนตรี เป็นต้น ศิลปศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบุคคลให้เจริญงอกงามเต็มที่เพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่มีความสามารถ เช่น ให้มีความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ มีความสนใจในงานอดิเรก สนใจในสิ่งแวดล้อม และมีโอกาสได้สำรวจคิดค้น ทดลอง ในด้านต่าง ๆ ดังนั้น ศิลปศึกษาในโรงเรียนจึงมิใช่เป็นการเตรียมบุคคลสำหรับไปประกอบอาชีพ แต่เตรียมที่จะส่งเสริมพัฒนาการส่วนบุคคลเป็นสำคัญ

วิรุณ ตั้งเจริญ และ วรณรัตน์ อินทร์อำ (2515 : 14) ให้ความหมายของศิลปศึกษาว่า หมายถึง การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงความรู้สึกออกมาอย่างเสรี สร้างเสริมให้ผู้เรียนเกิดรสนิยมที่ดี เพราะศิลปะนั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การจัดประสบการณ์ของศิลปะต้องกว้าง ครอบคลุมวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป เพื่อสร้างเสริมผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ในชีวิต

เลิศ อำนันทนะ (2516 : 28) ได้กล่าวถึงวิชาศิลปศึกษาว่าเป็นวิชาหนึ่งที่มีกิจกรรมอยู่มากมาย ที่สามารถตอบสนองการแสดงออกของเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อส่งเสริมให้มีสุนทรียภาพ และพหุธิเบต มีกิจนิสัยขยันหมั่นเพียร รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม สามารถดัดแปลงแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้สวยงามสะอาดเรียบร้อย มีระเบียบแบบแผน และดำรงชีวิตเป็นพลเมืองที่ดีอยู่ในสังคมได้อย่างปรกติสุข แนวการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบัน จึงนำเน้นหนักไปในทางที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการณ์สังคมยุคใหม่ ส่งเสริมให้มีการแสดงออก (Free Expression) ตามความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล

อารี สุทธิพันธุ์ และ วิรุณ ตั้งเจริญ (2518 : บทนำ) ให้ความหมายของศิลปศึกษา ว่าคือการให้การศึกษาทางด้านศิลปะ ซึ่งเป็นวิชาสามัญทั่วไป (General Education) เป็นวิชาที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้ใช้โอกาสแสดงออกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวออกมาเป็นความงาม ตามทัศนคติของคน เป็นวิชาที่คลายความเครียดทางอารมณ์

นิรมล ศีรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 2) ให้ความหมายของ ศิลปศึกษาว่า หมายถึง "การศึกษาเรื่องของศิลปะ" หรือ "การศึกษาเรื่องของการสร้างสิ่งใหม่ที่สวยงาม โดยต้องใช้ประสบการณ์การรับรู้ เหตุผล อารมณ์และความคิดริเริ่ม เป็นเครื่องช่วยในการสร้าง" โปรดสัง เกตว่า เป็นการศึกษาเรื่องของการสร้าง คือ เรื่องของการสร้างที่อาจทำด้วยตนเอง หรือคนอื่นทำก็ได้มิใช่เจาะจงว่านักเรียนต้องสร้างงานด้วยตนเอง เสมอไป เช่น การศึกษาประวัติและผลงานของจิตรกรฝีมือดี การศึกษาลักษณะของสถาปัตยกรรมแบบต่าง ๆ ที่งดงาม ฯลฯ

✱ ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 1) ให้ความหมายของศิลปศึกษา (Art Education) ว่าคือ การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกเป็นผลงานด้านต่าง ๆ เช่น การเขียนภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ การประดิษฐ์วัสดุต่าง ๆ การแสดงออกนี้ครูต้องให้โอกาสเด็กได้แสดงออกอย่างอิสระเสรี และอยู่ในขอบเขต ครูผู้สอนจะต้องวางโครงการสอนเป็นระยะยาว โดยวางแผนการเรียนการสอน จัดเนื้อหา วัสดุ วิธีการ อย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็ก

✱ อ่างอิง ชัยศรี (2516 : 1) ได้ให้ความหมายของวิชาศิลปศึกษาว่าเป็นเครื่องมือในการสร้างบุคลิกภาพ ซึ่งว่ากันตามลักษณะของวิชาแล้วนับว่าเป็นวิชาที่ครูสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างบุคลิกภาพของเด็กได้อย่างดีที่สุดในแง่ที่ว่าบุคลิกภาพหมายถึงสมบัติต่าง ๆ ของบุคคลรวมกัน ทำให้แต่ละบุคคลมีลักษณะประจำตัวของตัวโดยเฉพาะ และเป็นผลเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผลอันเกิดจากประสบการณ์ของบุคคล การที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้หมายถึงร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

มานพ ถนอมศรี (2526 : 46) ได้ให้ความหมายของศิลปศึกษาว่า มิได้หมายถึงการศึกษาศิลปะ หากแต่หมายถึงการนำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่เด็ก ๆ โดยมุ่งที่จะให้เป็นสิ่งเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการคิดเป็นผลดีต่อไปในการศึกษาวิชาอื่น ๆ และการมีชีวิตอยู่ของเด็กรเอง เด็กมีโอกาสได้คิด ได้แก้ปัญหา และสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการ อันเป็นโลกแห่งความก้าวหน้าทางสมองลงบนกระดาษโดยมีสี และเทคนิค

วิธีการทางศิลปะ อันเป็นวิชาเดียวเท่านั้นที่มีอิสรภาพ และเสรีภาพในการแสดงออกให้แก่
นักเรียนมากที่สุด เป็นสื่อในการนำและเรียนรู้

* วิชา วังษ์ใหญ่ (ศุภนิพนธ์การการเขียนภาพเด็กไทยทั่วประเทศ 2520: 8-10) กล่าวถึง
การสอนศิลปะศึกษาว่าหมายถึง การสอนความเป็นมนุษย์ให้แก่คน คำว่ามนุษย์ท่านพุทธทาสภิกขุ
หมายถึง "ใจสูง" ศิลปะเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน ประณีต โลกของ
ศิลปะเป็นโลกแห่งการแสดงออกอันลึกซึ้งที่มีคุณค่าต่อจิตใจของมนุษยชาติ ถ้าสังคมใดชาติใด
มีรสนิยมทางศิลปะที่ดีแล้ว ย่อมจะมีผลสะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาตินั้น ๆ อันเป็น
ผลให้คนในสังคมนั้น เป็นคนที่สมบูรณ์ ครูผู้สอนศิลปะจะต้องคำนึงว่าเราไม่ได้มุ่งสอนให้เด็ก
เป็นศิลปิน แต่เรามุ่งเน้นพัฒนาการทางศิลปะที่มีอยู่ในตัวเขา แล้วให้พัฒนาไปจนถึงขีดสุดด้วย
ความสุขสดชื่นกับกระบวนการเรียนรู้ จากการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ตามระดับอายุ
และขีดความสามารถ ครูผู้สอนศิลปะต้องไม่คำนึงถึงผลสำเร็จของงาน แต่ควรคำนึงถึงกระบวนการ
ทำงานของเด็ก เพราะว่ากระบวนการทำงานของเด็กจะนำไปสู่การพัฒนาการทางด้าน
ทัศนคติ อันได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ ความสนใจ ค่านิยม รสนิยมที่ดี อันเป็นเป้าหมาย
หลักของศิลปะศึกษา การทำงานของเด็กจะนำไปสู่ความสามารถในการฝึกปฏิบัติอันเป็นผลไปสู่
ทักษะความชำนาญเฉพาะอย่างในอนาคต และจะนำไปสู่การปลูกฝัง เสริมสร้างลักษณะนิสัย
เป็นคนประณีต ละเอียดอ่อน รักความสะอาด ทนความสกปรกรกรุงรังจากสิ่งแวดล้อมไม่ได้

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ศิลปะศึกษา หมายถึง วิชาที่จัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง
นิสัยที่ดีให้แก่เด็ก โดยให้เด็กได้แสดงออก ซึ่งความสามารถทางด้านความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์
ที่ได้รับจากประสบการณ์ภายนอก และเกิดจากจินตนาการอย่างอิสระของนักเรียน ซึ่งสามารถ
แสดงออกได้หลายลักษณะในการกระทำกิจกรรมศิลปะศึกษาประเภทต่าง ๆ เช่น การเขียนภาพ
ระบายสี การปั้น แกะสลัก การพิมพ์ภาพ ออกแบบสร้างสรรค์ การสาน ถักทอ ตลอดจน
การรู้จักคุณค่าทางศิลปะ โดยครูจัดประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับ
วุฒิภาวะ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และ
ความคิดสร้างสรรค์ มีความสุขในชีวิตและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

ความมุ่งหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะศึกษา

ศิลปะนั้นมุ่งส่งเสริมให้เด็กพัฒนาลักษณะนิสัยดีพร้อมกันในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เด็กมีความเจริญงอกงามในทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุด และส่งเสริมความเจริญเติบโตขึ้นตามวุฒิภาวะความสนใจความต้องการของเด็ก พิณีจ ภาวังคะรัต (2509, 186, อ้างใน วิรุณ ตั้งเจริญ 2527 : 197 - 202) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับความมุ่งหมายในการสอนศิลปะศึกษากล่าวว่า ในการจัดการศึกษาของเราในประเทศไทยนั้น ได้วางความมุ่งหมายทั่วไปไว้ในการที่จะอบรมเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีของชาติ ในระบอบประชาธิปไตยได้ในภายหน้า การสอนศิลปะศึกษาในแนวใหม่ ตั้งอยู่บนรากฐานของจิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้ปรัชญาของการศึกษาตามแบบประชาธิปไตย ซึ่ง Ragan เขียนไว้ว่า...การเตรียมโครงการที่ยืดหยุ่นได้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนเกิดความเจริญงอกงาม โอกาสที่จะให้เด็กแสดงออกมาทางสร้างสรรค์ ส่งเสริมพัฒนาการทางความรู้สึกต่อความงามของศิลปะที่ตนได้ประดิษฐ์ขึ้น เป็นการช่วยให้เกิดการสังเกตและช่วยให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการสร้างให้เกิดทักษะความเข้าใจ ดังนั้น ในการสอนศิลปะศึกษาดังกล่าวคือ ช่วยทำให้เด็กรู้จักหน้าที่และความหมายของศิลปะ โดยให้ศิลปะบูรณาการอยู่ในหลักสูตรในความเป็นอยู่ทางบ้าน ในชุมชน ตลอดจนประเทศไทย เหตุนี้เราจึงสอนศิลปะในโรงเรียน การเรียนศิลปะจึงควรเรียนจากประสบการณ์และการกระทำที่มากที่สุด ส่งเสริมความต้องการของเด็กตามธรรมชาติ เช่น ความนิสัยของเด็กทั่วไปอยากรู้อยากเห็น ต้องการรู้ในสิ่งที่พบเห็นหรือได้ยินได้ฟัง หรือจากเหตุการณ์แวดล้อมในชีวิตประจำวัน ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบเคลื่อนไหวอย่างเสรี ประสบการณ์เหล่านี้ ถ้าจัดให้มีขึ้นในวิชาศิลปะศึกษา ย่อมจะส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็ก ซึ่ง พิณีจ ภาวังคะรัต (ในเรื่องเดียวกัน) กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมศิลปะศึกษาว่า มีประโยชน์หลายด้าน ดังนี้คือ

ในด้านกาย กิจกรรมทางศิลปะจะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้มีการเคลื่อนไหว และการใช้เครื่องมือออกแรงในการฉีกกระดาษ การตัดกระดาษ นวด คลึง บั่นดิน การเลื่อย การตัดไม้ จะช่วยทำให้ร่างกาย กล้ามเนื้อ ในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเจริญเติบโต

ในด้านอารมณ์ ศิลปะช่วยให้มีความซาบซึ้ง ชื่นชมและรู้คุณค่าในธรรมชาติ ในความงามของสิ่งของ สิ่งที่ดีงามรอบ ๆ ตัวของเด็ก ตลอดจนการสัมผัสผล ในการทำ กิจกรรมและการงานต่าง ๆ ของเด็กเอง ย่อมช่วยความเจริญทางด้านอารมณ์

ในด้านสติปัญญา ศิลปะช่วยเสริมสร้างให้เกิดปัญญา ความรู้ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวเอง และสามารถสร้างสรรค์ในสิ่งที่ต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน เพื่อการแต่งกาย จัดบ้าน จัดสวน จัดดอกไม้ และการซื้อหา อุปกรณ์เครื่องใช้เครื่องตกแต่ง ตลอดจนการสร้างสรรคศิลปะ ในวิธีต่าง ๆ

ในด้านสังคม ศิลปะเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดี และการรู้จักทำงาน ร่วมกัน ร่วมมือกัน โดยการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และรู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรู้จัก การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนการวิจารณ์ ดิชม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ อันเป็นวิถีทางของประชาธิปไตย

เลิศ อำนันทนะ (2523 : 207) ได้แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับ พิณิจ ภาวังคะรัต โดยกล่าวว่า กิจกรรมทางศิลปะเป็นแนวทางเดียวที่จะส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้ แสดงออกอย่างอิสระเสรี ในการพัฒนาความคิดริเริ่มใหม่ ๆ กับการทดลองด้วยวัสดุนานาชนิด และสามารถประสบความสำเร็จได้ง่ายกว่าวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร

เกษร อิศะจारी (2526 : 15 - 16) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ศิลปะในระดับ ประถม ก็เป็นการวางรากฐานการเรียนรู้ให้มีความเข้าใจ และสามารถสร้างประดิษฐ์สิ่ง ต่าง ๆ ได้ ตามวุฒิภาวะและความสามารถเฉพาะ นอกจากนั้น ศิลปะยังช่วยเสริมสร้าง ความเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ ด้วยกัน คือ

1. ความเจริญทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth)
2. ความเจริญทางด้านอารมณ์ (Emotional Growth)
3. ความเจริญทางด้านสังคม (Social Growth)
4. ความเจริญทางด้านกาย (Physical Growth)

5. ความเจริญทางการรับรู้ (Perceptual Growth)
6. ความเจริญทางด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Growth)
7. ความเจริญทางการสร้างสรรค์ (Creative Growth)

1. ทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth) หมายความว่า การเป็นผู้รอบรู้ในการทำงานทั้งเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์และประดิษฐ์ผลงานให้ดีขึ้นตามลำดับ เป็นการฝึกปัญญาให้เจริญงอกงาม และรู้จักการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานได้ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่น ตลอดจนความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงด้วยดี และมีคุณภาพอย่างฉลาด

2. ทางอารมณ์ (Emotional Growth) สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความรู้สึที่ต้องการแสดงออก รู้จักสร้างจินตนาการในผลงานเพื่อให้ผู้พบเห็นเกิดอารมณ์สมจริง มีสุนทรียภาพในการทำงาน และมีทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะทั่วไป

3. ทางสังคม (Social Growth) ศิลปะเป็นส่วนกลางของมวลชน เป็นสื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีของสังคม ช่วยส่งเสริมสร้างความเข้าใจอันดี รู้จักรับผิดชอบร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจยุติธรรม

4. ทางกาย (Physical Growth) การสร้างสรรค์งานศิลปะทุกชนิดจัดเป็นการออกกำลังกาย เช่น การขีด การเขียน การฉีก การตัด การคลึง การนวด และการปั้น รวมทั้งการเคลื่อนไหวต่าง ๆ มีส่วนช่วยพัฒนาให้ร่างกายเจริญเติบโตทั้งสิ้น

5. ทางการรับรู้ (Perceptual Growth) การทำงานที่ใช้ความสามารถและความถนัดของตนเอง การค้นคว้าวิธีแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ก่อให้เกิดความรู้ขึ้นเอง เช่น การรับรู้ที่จะตอบสนองความต้องการของสังคมนั้นคือ เราจะต้องรู้ว่าสังคมต้องการอะไร เพื่อเราจะได้ทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการ นอกจากนั้น การพัฒนาผลงานของตนเองก็จัดเป็นการรับรู้อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนมีอยู่ในตัวเอง

6. ทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Growth) การเป็นผู้มีความรู้สึกละเอียดอ่อน และมีพรสวรรค์ในการสร้างหรือมองสิ่งต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งกว่าผู้อื่น และสามารถจำแนกแยกแยะและอธิบายให้ผู้อื่นเกิดอารมณ์คล้อยตามได้

7. ทาง การสร้างสรรค (Creative Growth) มีความเป็นอิสระในการสร้างสรรคงาน ดังนั้น จึงรู้จักปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ และการสร้างสรรคงานด้วยความคิดอันเกิดจากสติปัญญาของตนเอง ไม่ใช่ลอกเลียนแบบของผู้อื่น ผลงานจึงมีลักษณะเป็นของตัวเอง

นอกจากนี้ รัตนะ อุทัยผล (2508 : 40 - 54) ได้กล่าวว่า การสอนและการเรียนศิลปศึกษาจะดำเนินไปได้ผลดี ถ้าหากครูรู้จักนำเอาพัฒนาการของเด็กและกระบวนการของการเรียนมาปรับปรุงในห้องเรียนให้ดีขึ้น เด็กแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องเอาใจใส่เด็กแต่ละคนทั้งในด้านการสอนและการเรียน พัฒนาการต่าง ๆ ของเด็ก โดยครูจะต้องศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการสอนดังนี้ เช่น หลักสูติกรรมบูรณาการ การเตรียมการสอน การทำงานเป็นหมู่ การเตรียมอุปกรณ์การสอน บรรยากาศในห้องเรียน และครูจะต้องรู้พร้อมทั้ง เข้าใจพัฒนาการศิลปะของเด็กอีกด้วย ซึ่งพัฒนาการทางศิลปะของเด็กแบ่งออกเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. Manipulation
2. Organization
3. Symbolism
4. Combining Symbol
5. Realistic Trend
6. Realistic Approach
7. Greatest Realism
8. Intellectual

การเรียนรู้ถึงพัฒนาการทางการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก ครูจะต้องศึกษาและพิจารณาถึงลักษณะของการทำงาน (Typical Characteristic of Work) ลักษณะของกระสวนพฤติกรรม (Typical Behavior Pattern) ความเจริญเติบโตทางกาย (Typical Physical Growth) และลักษณะของความต้องการ (Needs) ต่าง ๆ ของเด็กแต่ละขั้นดังนี้

1. Manipulation (ระยะก่อนเข้าเรียน)

ก. ลักษณะของการทำงาน

- (1) ชอบฉีกกระดาษ สลักสี เล่น
- (2) ชอบบิดกระดาษรวมกันหลาย ๆ สีหรือใช้กระดาษสีเดียวกัน
- (3) ขาดความเป็นระเบียบในการแสดงออกทางศิลปะ

ข. กระบวนการพฤติกรรม

- (1) ชอบทดลอง เครื่องมือและวัสดุต่าง ๆ
- (2) ผสมสีได้โดยบังเอิญ
- (3) ทำงานได้ในระยะเวลาชั่วขณะ
- (4) มีความสนใจในกรรมวิธีของการทำงานมากกว่าผลงาน

ค. ลักษณะของความเจริญเติบโตทางกาย

- (1) กระดูกยังอ่อน เจริญเติบโตไม่เต็มที่
- (2) เจริญเติบโต เฉพาะกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ
- (3) พัฒนาการทางทักษะไม่สม่ำเสมอ

ง. ความต้องการ

- (1) กิจกรรมหลาย ๆ อย่างที่ช่วยให้กล้ามเนื้อเจริญเติบโต
- (2) โอกาสที่ทำงานเพื่อตนเอง
- (3) ได้รับความซาบซึ้งและการรับรู้ด้วยความพยายามของตน
- (4) ต้องการเวลาค้นคว้า
- (5) คำแนะนำที่เหมาะสมในการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ

2. Organization (อายุประมาณ 4 - 6 ขวบ)

ก. ลักษณะของการทำงาน

- (1) เน้นในเรื่องการจัดสรร หรือแบบสร้าง(Design) มากกว่าเนื้อหาของภาพ
- (2) จัดองค์ประกอบของภาพให้สมดุล (Balance) ด้วยสีและรูปร่างเหมือนกัน
- (3) แสดงความคิด (Idea) หลาย ๆ อย่างในคราวเดียวกัน



ข. กระบวนการพฤติกรรม

- (1) รู้จักบังคับกล้ามเนื้อเนื้อดีขึ้น
- (2) เขียนหรือระบายภาพอย่างอิสระ
- (3) รู้จักแบ่งช่องโหลขนาดต่าง ๆ ได้
- (4) ระยะสุดท้ายของขั้นนี้ เด็กจะเริ่มให้ความหมายของแบบได้

ค. ลักษณะความเจริญเติบโตทางกาย

- (1) กล้ามเนื้อส่วนใหญ่ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่
- (2) ชอบเคลื่อนไหวไปมา ไม่อยู่นิ่ง คลายความสนใจได้ง่าย ถ้าเกิดทักษะอื่นเพิ่มขึ้น
- (3) อัตราของความเจริญเติบโต เป็นไปอย่างช้า ๆ
- (4) จักหุสัสมัผัสยังไม่เจริญเต็มที่

ง. ความต้องการ

- (1) กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้กล้ามเนื้อมือ กล้ามเนื้อแขนขา และกล้ามเนื้อตา
- (2) โอกาสที่จะทำงานด้วยตนเอง
- (3) การแนะนำเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือและวัสดุต่าง ๆ
- (4) การกระตุ้นและการรับรู้
- (5) โอกาสที่จะแบ่งวัสดุและเครื่องมือกับผู้อื่น

3. Symbolism (อายุประมาณ 5 - 7 ขวบ)

ก. ลักษณะของการทำงาน

- (1) สามารถระบายสีรูปต่าง ๆ ได้
- (2) สามารถบรรยายสิ่งที่มีประสบการณ์ออกมา เป็นภาพหรือสัญลักษณ์ได้
- (3) ผลงานมักจะแสดงถึงส่วนใหญ่มากกว่าส่วนละเอียด

ข. กระบวนการพฤติกรรม

- (1) ระบายภาพที่เขารู้จักคุ้นเคย ไม่ใช่วาดภาพจากสิ่งที่เขามองเห็น
- (2) พัฒนาการสัญลักษณ์เพื่อแทนสิ่งที่เขารู้จัก
- (3) เขียนภาพไม่ได้สัดส่วน แต่ก็มีความเด่นชัดที่ทำให้เกิดรอยพิมพ์ใจให้แก่ตนเองมากที่สุด

ค. ลักษณะความ เจริญเติบโตทางร่างกาย

- (1) กล้ามเนื้อส่วนใหญ่ของแขนและขา เจริญเติบโตขึ้นกว่ากล้ามเนื้อเล็ก ๆ ที่ฝ่ามือและนิ้วมือ
- (2) การเคลื่อนไหวไปมาคล่องแคล่วขึ้นกว่าเดิม แต่ความ เจริญเติบโตของกล้ามเนื้อไม่เท่ากันทุกส่วน
- (3) เริ่มมีความถนัดขวาหรือซ้าย
- (4) จักขุสัมผัสยังคงมีพัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ

ง. ความต้องการ

- (1) ให้ครูรับรู้และ เข้าใจสัญลักษณ์ของสิ่งที่คนสร้างขึ้น
- (2) รับรู้และรู้จักแบ่งสัญลักษณ์แบบต่าง ๆ
- (3) ได้รับการติชมในการ เขียนแบบสัญลักษณ์ของคน เช่น การวาดภาพ แขน ขา และส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในภาพที่เขียนขึ้น
- (4) ประสบการณ์และความคล่องใจ ซึ่งช่วยให้การแสดงออกเพิ่มขึ้น

4. Combining Symbol (อายุประมาณ 6 - 8 ขวบ)

ก. ลักษณะของการทำงาน

- (1) การทำงานก้าวหน้าขึ้นโดย เริ่มรู้จักและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนลัดกับรูปทรง
- (2) วาดรูปจากสิ่งที่ตัวเองมีความ เชื่อมากกว่าวาดภาพจากสิ่งที่ตนสังเกตเห็น
- (3) เริ่ม เขียนภาพที่มองเห็น เป็นสองมิติ
- (4) ระบายสีได้ แต่ไม่ค่อยคำนึงถึงของจริง

ข. กระบวนการพฤติกรรม

- (1) เขียนภาพจากสัญลักษณ์
- (2) แสดงแบบและส่วนละเอียด
- (3) แสดงภาพใกล้ไกลโดยการจัดวางภาพวัตถุที่ เขียนให้อยู่สูงหรือต่ำ บนหน้ากระดาษ
- (4) เขียนส่วนลัด เกินความจริง

ค. ลักษณะของความเจริญเติบโตทางกาย

- (1) เป็นไปอย่างช้า ๆ
- (2) วุฒิภาวะทางจิตและการตัดสินใจทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความเจริญเติบโตของโครงกระดูก
- (3) กล้ามเนื้อใหญ่ ๆ เจริญเติบโตขึ้น แต่กล้ามเนื้อเล็ก ๆ ฟังจะเริ่มเจริญขึ้น
- (4) ทักษะในการใช้กล้ามเนื้อมือ กล้ามเนื้อตาติมากขึ้น
- (5) การใช้สายตา และการบังคับมือดีขึ้น

ง. ความต้องการ

- (1) การกระตุ้น และความเพลิดเพลินจากการผสมสีต่าง ๆ
- (2) ซึ่ให้เห็นความสัมพันธ์ของขนาด และส่วนสัดส่วนในขณะที่ประเมินค่าของงาน
- (3) ทำงานร่วมกับผู้อื่นใน เมื่อคนอื่น ๆ ทำด้วย เพื่อจะได้เห็นความก้าวหน้าในงานของตน
- (4) ให้งานที่ทำเสร็จแล้วแสดงหรือตั้งให้ผู้อื่นดู
- (5) แลก เปลี่ยนสัญลักษณ์ และกระสีจำลองในการทำงานร่วมกับหมู่คณะ

5. Realistic Trend (อายุประมาณ 7 - 10 ขวบ)

ก. ลักษณะของการทำงาน

- (1) เริ่มแสดงการสร้างสรรค์ของตนด้วยการ เน้นภาพที่เขียนให้เหมือนของจริงมากขึ้น
- (2) เริ่มแสดงแบบแผน ซึ่งเป็นลักษณะของตัวเอง
- (3) เนื้อหาของภาพที่แสดงออกได้มาจากการสังเกตโดยตรงหรือจาก เรื่องราวที่อ่านจากหนังสือและจากจินตนาการ
- (4) แสดงความสนใจในการ เขียนภาพจากมุม เดียว
- (5) ใช้สี เกินความจริง

ข. กระสวนพฤติกรรม

- (1) ชอบค้นคว้าและทดลอง เพื่อที่จะให้การระบาย เหมือนของจริงยิ่งขึ้น
- (2) รู้จักการวางช่องไฟและ เข้าใจจัดวัตถุ เพื่อให้มีสัดส่วนและมีสิ่งคงงามขึ้น

(3) มีความสังเกตและความจำในรูปทรงต่าง ๆ ได้ดี

ค. ลักษณะความเติบโตทางกาย

- (1) กล้ามเนื้อเล็ก ๆ เจริญเติบโตขึ้น
- (2) ใช้มือไต่คล่องแคล่วว่องไวขึ้น
- (3) ความสัมพันธ์ระหว่างสายตากับมือดีขึ้น
- (4) การทำงานของกล้ามเนื้อทุกส่วนประสานกัน
- (5) จักษุสัมผัสเจริญขึ้นอย่างเต็มที่

ง. ความต้องการ

- (1) นักเรียนเริ่มรู้จักคุณค่าของงานที่ตนทำ
- (2) แบ่งความชัดเจนและการแสดงออกของคนให้แก่ผู้อื่น
- (3) ทดลองวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น
- (4) สำรวจสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- (5) บทเรียนต่าง ๆ ทำให้เกิดทักษะ
- (6) แก้ปัญหาด้วยตนเอง

6. Realistic Approach (อายุประมาณ 8 - 11 ขวบ)

ก. ลักษณะของการทำงาน

- (1) แสดงความคิดซึ่งได้รับจากการค้นคว้า การสังเกตและประสบการณ์ใหม่ ๆ
- (2) มักจะชอบเลือกเขียนภาพทิวทัศน์ สัตว์ เรื่องราวที่ตนได้พบเห็นในระหว่างหยุดภาคเรียน และคนที่กำลังทำงานหรือกำลังเล่นบ่อยที่สุด
- (3) สามารถแสดงภาพให้เหมือนของจริงเด่นชัดขึ้น
- (4) ชอบใช้เครื่องมือชนิดใดชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น สีเทียน ดินสอ หรือสีฝุ่นเป็นประจำ
- (5) ทำงานได้ดีขึ้นเพราะมีมาตรการจากหมู่คณะ

ข. กระสวนพฤติกรรม

- (1) ต้องการจะให้ผู้อื่นพอใจ และรับรู้ผลของความพยายามของตน เป็นรายบุคคล
- (2) แสดงความรู้สึกภายในออกมา เมื่อเห็นภาพที่ตนเขียนยังไม่ดีพอ

ค. ลักษณะความเจริญเติบโตทางกาย

- (1) ทำงานโดยไม่รู้สึกลำบากเหนื่อย
- (2) ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ช่วยในการทำงาน
- (3) การบังคับกล้ามเนื้อเล็ก ๆ ค่อยดีขึ้น
- (4) การใช้จุกนมสัมพันธ์แน่นอ่อนกว่าเดิม

ง. ความต้องการ

- (1) โอกาสที่จะค้นคว้า ทดลองอุปกรณ์การสอน ชอบใช้สีเทียน สีน้ำ สีชอล์กนอกสถานที่
- (2) โอกาสที่จะเขียนภาพนอกสถานที่ต่าง ๆ
- (3) ประสบการณ์นอกโรงเรียน สังเกต พิจารณาจากประสบการณ์ใหม่ ๆ เขียนภาพเกี่ยวกับภาพทิวทัศน์ สัตว์
- (4) อยากให้ครูและ เพื่อนและผู้ใหญ่รับรู้ในคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ ของตน
- (5) ชอบทำงานเกี่ยวกับภาพผนัง แผนที่ แผนที่ภูมิต่าง ๆ รวมกัน เป็นหมู่คณะ ซึ่งได้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับจากภายนอก และจากการเรียน

7. Greatest Realism (อายุประมาณ 12 - 14 ปี)

ก. ลักษณะของการทำงาน

- (1) แสดงความคิดคำนึงของตน เองออกมาอย่างเต็มที่
- (2) เลือก เนื้อหาของภาพที่สะท้อนให้เห็นความรู้จากข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่น แสดงถึงวัฒนธรรมของสมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน นาฏศิลป์ที่แสดงถึงพื้น เพของวัฒนธรรมและลักษณะของวิทยาศาสตร์
- (3) มีความพยายามที่จะ เขียนภาพให้เหมือนของจริงยิ่งขึ้น
- (4) มีทักษะในการวาดภาพและระบายสีมากขึ้น

- (5) แสดงให้เห็นความมีฝีมืออย่างเด่นชัด
- (6) การวาดรูปของเด็กหญิง แสดงถึงความสนใจที่คนมีอยู่ เช่น การวาดรูปเสื้อผ้า การพ้อนรำและการเลี้ยงอาหาร เป็นต้น
- (7) ภาพเขียนของเด็กชายมักแสดงถึงสิ่งที่คนมีความสนใจ และอยากจะทำ เช่น วาดภาพการแข่งขันรถแข่ง เรือ เครื่องบินและจรวด เป็นต้น
- (8) สามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้ด้วยตนเอง

ข. กระบวนการพฤติกรรม

- (1) มีความสำนึกในตนเอง
- (2) ถ้าภาพที่เขียนขึ้นไม่ดี จะแสดงความรู้สึกไม่พอใจออกมาให้เห็น
- (3) มีความสนใจที่จะฝึกฝีมือให้ดีขึ้น
- (4) ภาพที่แสดงออกมา เป็นภาพที่แสดงความคิดเห็นและเขียนตามความรู้สึกของตนเอง
- (5) ค่อยๆ ที่จะทำงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งให้ได้ผลดีเลิศ
- (6) มีสมาธิดีขึ้น
- (7) ต้องการฝึกบ่อย ๆ เพื่อให้มีทักษะเพิ่มขึ้นและเพื่อจะได้ยึดถือเป็นแนวทางอาชีพต่อไป
- (8) มีพฤติกรรมขัดแย้งกับผู้ใหญ่
- (9) ชอบแสดงตัวให้เด่นกว่าคนอื่น
- (10) ทำงานอดิเรกอย่างใดอย่างหนึ่ง
- (11) บางคนมีความสนใจต่อภาพที่แสดงลักษณะซ้ำซาก เป็นแบบเดียวกัน และภาพการ์ตูน
- (12) มีความสนใจหลายอย่างแต่ไม่นาน
- (13) จำเรื่องราวที่ผ่านมาได้ดี
- (14) มีความสนใจในส่วนเฉพาะและลักษณะบางประการของวัฒนธรรม
- (15) นิยมชมชอบศิลปะแบบต่าง ๆ วิชาหนึ่ง

ค. ลักษณะความ เจริญเติบโตทางกาย

- (1) กล้ามเนื้อเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และรู้จักการบังคับกล้ามเนื้อต่าง ๆ ได้
- (2) อารมณ์ของแต่ละคนผันแปรไป
- (3) เกิดรอยพิพม์ใจได้ง่าย
- (4) บางคนจักหุสัสมัผัส เสื่อมลงแต่ก็ เป็นไป เพียงชั่วขณะหนึ่ง

ง. ความต้องการ

- (1) โอกาสและ เวลาเพียงพอสำหรับที่จะฝึกหัดได้ เกิดทักษะ
- (2) กิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะที่จะต้องทำเป็นหมู่ เช่น การจัด เวทีละคร การเขียนระบายฉาก การเล่นหุ่นกระบอก การจัดแจกันปักดอกไม้ และพวงมาลา เป็นต้น
- (3) การแนะนำ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานคนเดียว
- (4) โอกาสที่จะทำงานด้วย เครื่องมือและวัสดุชนิดอื่นที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาแต่ก่อน เพื่อสร้างวิธีการสร้างสรรค์ชิ้นใหม่
- (5) ความช่วยเหลือแนะนำ เกี่ยวกับการปรับปรุงบุคลิกลักษณะ รูปร่าง ทรวดทรง และการแต่งกายของตน
- (6) โอกาสและประสบการณ์โดย เฉพาะตัว ในอันที่จะทำงานที่ตนถนัด และมีฝีมือในทางศิลปะ
- (7) คำแนะนำและการติชม
- (8) ความช่วยเหลือในความ เข้าใจและความซาบซึ้งในงานของผู้อื่น

8. Intellectual (อายุประมาณ 15 - 18 ปี)

ก. ลักษณะของการทำงาน

- (1) แสดงความสนใจ เป็นพิเศษในงานฝีมือ การเขียนภาพหรือศิลปะเกี่ยวกับพาณิชย์ศิลปะมากขึ้น
- (2) ความสามารถและมีฝีมือในการทำงานดีขึ้น
- (3) ความสามารถแปลความหมายของศิลปะที่เป็นนามธรรมได้

- (4) มีความสนใจและอยากจะยึดถืออาชีพในทางศิลปะต่อไป .
- (5) มีความรับผิดชอบมากขึ้น ถ้าได้รับมอบหมายให้ทำงาน เป็นหมู่
แม้จะไม่ได้รับคำแนะนำก็สามารถปฏิบัติงานได้โดย เรียบร้อย

ข. กระบวนการพฤติกรรม

- (1) สร้างงานศิลปะจากความรู้สึกของตนเอง
- (2) กำลังก้าวไปสู่ระยะแห่งความเป็นผู้ใหญ่
- (3) มีประสิทธิภาพในทาง เศรษฐกิจและความคิดอยาก เป็นอิสระ
- (4) มีความรักสวยรักงาม
- (5) มีความนิยมชมชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่งชั่วขณะ
- (6) รู้จักวิจารณ์ผลงานของตนเองว่า ส่วนไหนดีและไม่ดีอย่างไร
- (7) เริ่มสร้างปรัชญาของตนเอง

ค. ลักษณะความเจริญเติบโตทางกาย

- (1) ร่างกายเจริญเติบโตในลักษณะของ เด็กก่อนวัยรุ่น แต่บางคน
อาจจัดอยู่ในวัยรุ่น
- (2) สายตาไม่เจริญเติบโตอีกต่อไป
- (3) ร่างกายและอารมณ์คล้อยไปตามลักษณะของ เด็กวัยรุ่น
- (4) มีความรู้สึกไว และมีรอยพิ่มพิจิตรคิดต่อกันไป
- (5) อารมณ์อาจผันแปรไปต่าง ๆ นานา

ง. ความต้องการ

- (1) สำหรับผู้ที่ประสงค์จะประกอบอาชีพในทางศิลปะ อยากรจะมี
ประสบการณ์จากการทำงานด้วยตนเองมากขึ้น
- (2) การแนะนำแนวทางที่จะช่วยให้การทำงานของคนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
- (3) มีฝีมือและความชำนาญมากขึ้น
- (4) ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ โดยเฉพาะแขนงงานที่คนสนใจ เช่น
งานสถาปัตยกรรม งานอุตสาหกรรม หุ่นองเดียวกัน สำหรับผู้ที่
ขาดความสนใจและความ เข้าใจในศิลปะก็ต้องการคำแนะนำและ
การกระตุ้นมากกว่าปกติ

รศนะ อุทัยผล (เรื่องเดียวกัน) ได้กล่าวอ้างถึง วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะเด็ก ไว้ในหนังสือ "Creative and Mental Growth" แบ่งขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นแรกหรือขั้นขีดเขียน (Scribbling Stages) อายุ 2 - 4 ขวบ
2. ขั้นพยายามวาดภาพเบื้องต้น (Preschematic Stages) อายุ 4 - 7 ขวบ
3. ขั้นการวาดเป็นรูปร่าง (Schematic Stages) อายุ 7 - 9 ขวบ
4. ขั้นพยายามวาดภาพเหมือนของจริง (Dawning Realism) อายุ 9 - 11 ขวบ
5. ขั้นวาดภาพเหมือนของจริง (The Pseudorealistic Stages) อายุ 11 - 13 ขวบ

1. ขั้นแรกหรือขั้นขีดเขียน (อายุ 2 - 4 ขวบ) ขั้นนี้เด็กยังมองไม่เห็นศิลปะ ยังใช้ความสนุกสนานในการเคลื่อนไหว ความสำคัญของขั้นนี้อยู่ที่กระบวนการมากกว่าความสำเร็จ เด็กไม่สามารถจะควบคุมความเคลื่อนไหวของตัวเองได้ เด็กอาจจะลากจากซ้ายไปขวาหรือจากบนมาล่าง และยังไม่รู้ส่วนสัมพันธ์ของเส้นดินสอที่วาดกับมือ หากว่าได้หัดให้เขียน นานพอสมควร จึงจะรู้ว่าสัมพันธ์กัน จินตนาการจะเริ่มค้นเมื่ออายุย่างเข้า 4 ขวบ ระยะเวลาที่เป็นระยะที่เด็กรูปร่างวาดภาพอะไร ถึงแม้ว่าจะไม่เหมือนของจริงเลย ก็เข้าใจว่าคนกำลังทำสิ่งนั้น ๆ

2. ขั้นพยายามวาดภาพเบื้องต้น (อายุ 4 - 7 ขวบ) ระยะเวลาเด็กจะพยายามวาดรูปให้เหมือนของจริง โดยเลือกวาดเอาแต่เฉพาะที่เด็กเห็นว่าสำคัญ เช่น รูปคน เด็กจะวาดแค่ศีรษะ แขน ขา เท่านั้น ในระยะนี้เด็กจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ และสีเริ่มจะมีความสำคัญขึ้นมาแล้ว แต่จะเลือกใช้ในบางขณะซึ่งอาจจะไม่เหมือนของจริง เช่น หมคนอาจจะใช้สีเขียวระบายก็ได้ แต่เด็กจะพยายามเปลี่ยนแปลงออกไปตามวัยและพัฒนาการ เด็กจะรู้จักส่วนประกอบต่าง ๆ ของรูปแต่ไม่ถึงส่วนสัดส่วนสำคัญ และวาดภาพไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

3. ขั้นการวาดเป็นรูปร่าง (อายุ 7 - 9 ขวบ) เด็กในระยะเวลาที่รู้จักความสัมพันธ์และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เด็กจะเริ่มมีรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขึ้น เช่น คนจะมีเสื้อผ้า เครื่องแต่งตัว และสามารถจะรู้ว่าสิ่งไหนควรจะอยู่ตรงไหน เช่น ต้นไม้ ภูเขา ทุ่งนา สัตว์ต่าง ๆ เด็กสามารถจะให้สัดส่วนชัดเจนขึ้น

ขั้นนี้เด็กเริ่มมีพัฒนาการในการวาดรูปตามแบบของตัวเอง ซึ่งแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของคนออกมาด้วย

4. ขั้นพยายามวาดภาพเหมือนของจริง (อายุ 9 - 11 ขวบ) ระยะนี้เด็กพยายามเป็นตัวของตัวเอง และพยายามจะแยกกลุ่มออกมา เพศและเกลียดเพศตรงข้าม เด็กรู้จักความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม เข้าใจวาดภาพให้เหมือนของจริง และจะวาดภาพตามที่เด็กเข้าใจ ถ้าจะวาดรูปคน เด็กก็จะเน้นให้เห็นความแตกต่างระหว่างเพศและระหว่างวัยให้เห็นด้วย

5. ขั้นวาดภาพเหมือนของจริง (อายุ 11 - 13 ขวบ) เด็กในระยะนี้ย่างเข้าสู่วัยแตกเนื้อหนุ่มเนื้อสาว มีความสนใจต่อผลสำเร็จมากกว่ากิจกรรม เด็กในวัยนี้จะแบ่งออกได้เป็น 2 พวก คือ พวกวาดภาพเหมือนกับพวกวาดภาพเพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองและรู้จักใช้เส้นหนัก เส้นเบา เส้นโค้ง การให้แสงและเงา การเคลื่อนไหวของร่างกาย ส่วนพวกที่วาดให้เหมือนของจริงนั้น หากวาดไม่ได้เหมือนแล้ว เด็กจะไม่กล้าแสดงออก ดังนั้น ในการสอนศิลปะนั้น สอนเด็กเล็กง่ายกว่าเด็กโต เพราะครูสามารถจะช่วยเหลือเด็กแสดงออกได้ง่ายกว่า ไม่เหมือนเด็กในวัย 11 - 12 ขวบ ครูจะต้องพยายามสอนส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกให้มาก

คุณค่าของศิลปะศึกษา

การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะมีคุณค่าสำหรับมนุษย์ก็คือ เมื่อสิ่งนั้นอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ สิ่งใดที่ไม่อำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์โดยตรงหรือโดยอ้อม ทั้งร่างกายและความรู้สึกนึกคิด มนุษย์มักจะปฏิเสธว่า สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไร้คุณค่า มนุษย์เห็นคุณค่าของปัจจัยสี่ เพราะมนุษย์พบว่าปัจจัยสี่เป็นสิ่งมีชีวิตจะขาดเสียมิได้ มนุษย์เห็นคุณค่าของธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน สายน้ำ แสงแดด ฯลฯ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีชีวิต มนุษย์เห็นคุณค่าของศิลปกรรม เพราะศิลปกรรมมิได้สอนให้คนเห็นแต่ตัว หรือสอนให้เบียดเบียนกัน แต่ศิลปกรรมสอนให้มนุษย์เมตตาต่อกัน เอื้อเฟื้อต่อกัน ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่สันติสุข และมนุษย์เห็นคุณค่าของศิลปกรรม ก็เพราะว่าศิลปกรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมานั้น อำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด จิตใจ ส่งเสริมยกระดับคุณธรรมของมนุษย์

ให้สูงขึ้น สิ่งที่จะมีคุณค่าต่อมนุษย์ย่อมต้องมีความผูกพันกับมนุษย์อย่างแยกไม่ออก คุณค่าจะถูกกำหนดขึ้นมาลอย ๆ โดยไม่สัมพันธ์กับมนุษย์ไม่ได้ (อานาจ เย็นสบาย 2520 : 35) ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่มีความค่า และจำเป็นต่อชีวิตของมนุษย์ทุกคน ศิลปะนั้นผูกพันอยู่กับชีวิตประจำวัน แทรกซึมอยู่ในกิจกรรมทุกอย่าง ในทุกเวลา ทุกสถานที่ จนได้มีการทดลองศึกษาค้นคว้า และพบข้อเท็จจริงทางด้านจิตวิทยา พบว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและความสามารถที่จะแสดงออก และสร้างสรรค์ศิลปะอยู่ในตัวมาตั้งแต่เด็ก ๆ ซึ่งถ้าได้รับโอกาสและการส่งเสริมที่เหมาะสม ความสามารถเหล่านั้นจะเจริญงอกงามขึ้นได้ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา 2523 : 36)

นักการศึกษาหลายท่านมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ศิลปะมีค่าแก่การศึกษานับตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นวิทยาลัย วิชาศิลปะศึกษาแท้จริงนั้น มิได้มุ่งที่จะส่งเสริมให้เด็ก เป็นศิลปินแต่เป็นการศึกษา เพื่อให้มีนิสัยรักสวยงามในธรรมชาติ มีรสนิยมที่ดี รู้คุณค่าของความคิด ความสามารถ และรู้จักพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตน และสังคมให้ดีขึ้น ซึ่ง วิจารณ์ ตั้งเจริญ และ วรณรัตน์ อินทร์อำ (2515 : 27 - 28) ได้กล่าวว่า การสอนศิลปะศึกษา เป็นการสอนเพื่อหวังผลอันปลาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณค่าให้เด็ก สิ่งที่เด็ก ๆ จะได้รับคือ

1. ให้เด็กเป็นผู้มีความนึกคิดเห็นความสำคัญของศิลปะว่า เกี่ยวข้องกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม
2. ให้ใช้ศิลปะส่งเสริมความเจริญของจิตใจและอารมณ์
3. ให้เด็กใช้ความคิดสร้างสรรค์ให้เกี่ยงโยงกับวัฒนธรรมและชุมชน
4. ให้เป็นผู้เจริญทางจินตนาการ และซาบซึ้งต่อธรรมชาติ
5. ให้ใช้ศิลปะเพื่อความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ในเวลาว่าง
6. ให้เป็นผู้รู้จักเลือกตัดสินใจ สะสมตกแต่ง เพื่อความจำเป็นในชีวิต
7. รู้จักสำรวจหรือประเมินค่าของที่ทำเอง หรือของผู้อื่น
8. นำศิลปะไปช่วยในการเรียนวิชาอื่น ๆ และการทำงานอื่น ๆ
9. ให้รักศิลปะและวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติของชาติเราและชาติอื่น ๆ
10. ให้รู้จักการทำงานร่วมกันและเป็นผลถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523 : 37 - 38) ได้กล่าวถึง คุณค่าของ ศิลปะว่า มีความสำคัญต่อชีวิตเด็ก ซึ่งศิลปะมีคุณค่าทั้งในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการและในแง่ของการบำบัดปัญหา ดังนี้

1. คุณค่าของศิลปะในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการคือ การส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์

1.1 ทางด้านร่างกาย กิจกรรมทางศิลปะจะช่วยสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็กที่ชอบเคลื่อนไหว ได้ฝึกหัดการใช้กล้ามเนื้อ และสายตา อวัยวะต่าง ๆ ทำงานประสานกันอย่างคล่องแคล่วว่องไว พร้อมทั้งได้รับความสนุกสนานพอใจด้วย

1.2 ทางด้านสติปัญญา กิจกรรมทางศิลปะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กเรียนด้วยการกระทำ มีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ในการสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง สร้างสรรค์ แก้ปัญหาทั้งงาน และวัสดุนานาชาติ ซึ่งแตกต่างจากการเรียน ทางด้านอื่น ๆ เด็กจะมีชีวิตจิตใจ เพราะเด็กได้มีโอกาสฝึกหัดและค้นคว้าความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของตัวเองด้วย

1.3 ทางด้านสังคม ศิลปะ เป็นสื่อให้เด็กมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในบ้าน ในโรงเรียนและในชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย เป็นโอกาสให้เด็กได้สนองความต้องการที่จะได้มีผู้อื่นยอมรับ เห็นความสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะด้วยการทำกิจกรรมด้านศิลปะร่วมกัน

1.4 ทางด้านอารมณ์ นับ เป็นพัฒนาการด้านสำคัญที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษจากการส่งเสริมทางด้านศิลปะ เพราะศิลปะช่วยสนองความต้องการที่จะแสดงออกและสร้างสรรค์ เมื่อเด็กเกิดความสำเร็จ ก็จะมีคามพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน การแสดงออกโดยเสรี มีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ รู้จักหาทางแก้ปัญหา พึ่งตนเอง คุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของสังคมปัจจุบัน

2. คุณค่าของศิลปะในแง่ของการบำบัดปัญหา ศิลปะช่วยเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้มีการแสดงออกด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความสามารถ และความต้องการของเด็ก แต่สำหรับเด็กที่มีปัญหาในการปรับตัวเอง และต้องการหาทางออก ศิลปะก็อาจทำหน้าที่เป็นยาบำบัดได้อย่างน้อย 3 ลักษณะ คือ

2.1 ศิลปะเป็นทางระบายอารมณ์ที่เคร่งเครียด ความโกรธ ความกลัว ความวิตกกังวล หันมาระบายออกทางอารมณ์ด้วยการทำกิจกรรมคือปะ เป็นทางออกที่ดีที่สุด เพราะจะได้ผลทางผ่อนคลายอารมณ์ และมีผลทางด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ด้วย

2.2 ศิลปะช่วยจัดความค้อย ถ้าสาเหตุมาจากความไม่สงบรารณา ขาดความมั่นใจ ความขลาดอาย ความพิการ เด็กก็จะหมดความสุข ศิลปะเป็นสิ่งที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ได้ เขาเหล่านั้นสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาด้วยการวาดรูป ปั้น ระบายสี ฯลฯ ด้วยวิธีที่ไม่ทำความเดือดร้อนให้คนอื่น แต่สร้างความสบายใจให้ตนเอง

2.3 ศิลปะช่วยทำความเข้าใจกับปัญหาและความต้องการของเด็กได้ กิจกรรมศิลปะช่วยให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็กทำให้เข้าใจที่จะแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น ในกรณีที่เด็กต้องจนผิดปกติ เกเรก้าวร้าว รังแกเพื่อนอย่างไม่มีเหตุผล มีผู้กล่าวว่าศิลปะเป็นภาษาเป็นการแสดงออก และเป็นเรื่องราวชีวิตของเด็ก เช่น เวลาที่เด็กสบายใจเขาจะวาดรูปดอกไม้ ภาพทิวทัศน์ เป็นต้น ศิลปะในทางบำบัดจึงมีคุณค่าในฐานะ เป็นวิธีแห่งการผ่อนคลายอารมณ์และแสดงความต้องการที่ลึกซึ้งในใจเด็ก

สงวน รอดบุญ (2515 : 19) กล่าวว่าสำหรับในทรรศนะของนักการศึกษาทั่วไปเห็นว่าวิชาศิลปะศึกษามีค่าควรแก่การศึกษา มีความสำคัญ และมีคุณค่าดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่น และการแสดงออกในความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กมีประสบการณ์มากขึ้น เพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ สามารถนำความรู้ของความคิดของตนเองเชื่อมโยงกับแนวความคิดของผู้อื่นได้

2. เสริมสร้างให้มีสุนทรียภาพประสาท (Aesthetic Sense) หรือความรู้สึกในความงามต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมช่วยทำให้จิตใจละเอียดอ่อน มีรสนิยมสูงขึ้น

3. ปลูกฝังให้รู้คุณค่าของศิลปะ (Art Appreciation) รู้คุณค่าในงานศิลปะที่ตนสร้างขึ้น และในผลงานของผู้อื่น รู้จักว่าสิ่งใดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่จะพึงรักษาไว้เป็นมรดกของชาติสืบไป

4. สามารถนำงานศิลปะมาใช้ในชีวิตประจำวัน ปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ทั้งในส่วนตนเอง และสังคม

5. ผลงานศิลปะของเด็กที่แสดงออกอย่างเสรี เป็นการบันทึกที่สามารถวัดความเจริญในด้านจิตใจ และกิริยาท่าทางของเด็กได้เป็นอย่างดี

6. เป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ทั้งในทางตรงและทางอ้อมในหลักสูตร
 วิตน์ พิชญไพบูลย์ (2516 : 17) กล่าวว่าวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยส่งเสริม
 พัฒนาการของบุคคลให้มีคุณค่าต่อสังคม ซึ่งวิชาศิลปศึกษานั้นมีคุณค่าในการส่งเสริมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการเตรียมพื้นฐานในการเรียนวิชาชีพ เพื่อให้เด็กได้มี
 โอกาสสำรวจความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตนเอง ในการทำงานศิลปะ
 2. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมประสบการณ์ในการดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน กิจกรรม
 ศิลปศึกษาส่งเสริมให้เด็กได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำงานเพื่อสามารถเตรียมตัวอยู่ในสังคมปัจจุบัน
 อย่างมีความสุข สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้

3. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมความมั่งคั่ง เป็นระเบียบของบ้าน เมือง และสิ่งแวดล้อม
 เพราะวิชาศิลปศึกษามีส่วนส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโตทางสุนทรียภาพและการรับรู้ เด็กที่มี
 ความเจริญเติบโตทางด้านนี้ จะได้รับการปลูกฝังนิสัยที่เป็นระเบียบในการทำงาน รักสวย
 รักงาม ช่วยปรับปรุงบ้านและสิ่งแวดล้อมให้สวยงาม เป็นระเบียบดีขึ้นอยู่เสมอ

4. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เนื่องจากศิลปะ
 มีกิจกรรมหลายชนิดที่เด็กสามารถจะใช้ทำเป็นงานอดิเรกได้ การใช้เวลาว่างในการทำงาน
 อดิเรกต่าง ๆ เป็นผลดีต่อสังคม และทำให้เกิดความเพลิดเพลินเป็นสุขในการทำงาน
 ช่วยปลูกฝังนิสัยการทำงานไม่เกิดปัญหาทางสังคมยังเป็นประโยชน์ช่วยในการครองชีพ
 ช่วยเศรษฐกิจของครอบครัวได้เป็นอย่างดี

5. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมสุขภาพทางจิตและบุคลิกภาพ คุณค่าของศิลปะส่งเสริม
 สุขภาพจิตให้สมบูรณ์ Aristotle เขียนลงในหนังสือ Politics (อ้างใน วิตน์
 พิชญไพบูลย์ 2516 : 15) กล่าวว่า การสร้างสรรค์งานศิลปะสามารถแสดงออกทางอารมณ์
 ความคิดและสติปัญญา ความสำเร็จในการทำงานจะช่วยทำให้เกิดความสบายใจ มีความสุข
 และเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ และมีความมั่นใจในตัวเอง
 เป็นผลต่อบุคลิกภาพที่ดี

เลิศ อำนันทนะ (2523 : 93) กล่าวว่า คุณค่าที่แท้จริงของวิชาศิลปศึกษา
 คือการพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็กทุกเพศทุกวัย เพราะว่า "คน" ย่อมเป็นทรัพยากร
 ธรรมชาติที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม
 และวัฒนธรรม ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกับ เดชา นุชดอนไม้ (2527 : 42) ที่ได้



กล่าวว่า การสอนศิลปะมุ่ง เน้นพัฒนาบุคลิกภาพ และสร้างศิลปะนิสัยให้เกิดในตัวเด็ก มิใช่หวังผล ในความสามารถทางศิลปะ ทักษะ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี หรือการจัดภาพเส้น แสง สี จังหวัด รูปทรง ฯลฯ หากเป็นเช่นนั้น ศิลปินคงเค็มบ้านเค็มเมือง แท้จริง ผลแห่งการเรียนศิลปะจะมีคุณค่าที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น ศิลปะเป็นการศึกษาที่พัฒนาทรัพยากร กำลังคนให้มีคุณภาพ ให้สมบูรณ์เพื่อผลในวันข้างหน้า เขาเหล่านั้นจะเป็นผู้มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ มองโลกสวยงาม มีความรักธรรมชาติ รักศิลปวัฒนธรรม ถึงจะยากจนหรือลำบากเพียงใด จิตสำนึกของเขาเหล่านั้นก็ยังคงความเป็นผู้มีคุณธรรม ไม่คิดทำร้ายสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นมรดกของชาติ

ในเรื่องนี้ อารี สุทธิพันธุ์ และ คณะ (2515 : 68 - 69) มีความเห็นว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยสร้างสมคุณค่าต่อบุคลิกภาพ อันมีผลต่อสุนทรียภาพแห่งมนุษย์ และความเหมาะสมในสังคม และวิชาศิลปะศึกษาจะมีจุดหมายปลายทางแตกต่างจากวิชาอื่น ๆ ซึ่งวิชาอื่น ๆ ในโรงเรียนจะเน้นถึง การคำนวณ ความจำ ความเข้าใจ ฯลฯ แต่วิชาศิลปะศึกษามีรูปแบบวิชาที่จะ เน้นการสะสมอย่างค่อยเป็นค่อยไปในสุนทรียภาพ (Aesthetic) ศิลปะศึกษาอาจจะเหมือนคุณค่าของ "แม่บั้นลูก" เพราะการบ่มนั้นอาจมองไม่เห็นคุณค่าในทันทีทันใด ต่อเมื่อชีวิตของเด็กถูกนำมาใช้ในสังคม ทำให้ผลแห่งคุณภาพที่สะสมจะฉายแสงออกมาจริงจัง ศิลปะศึกษา จึงไม่ใช่วิชาที่จะท่องจำมาเอาคะแนน หรือมีเนื้อหาที่จะมาต่อปากต่อคำกันทันทีทันใด เหมือนกับรูปแบบของวิชาอื่น ๆ ในโรงเรียน แต่ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจตรงนี้ให้ได้ว่า การให้กิจกรรมทางศิลปะศึกษา เป็นการสร้างคุณค่าให้เกิดบุคลิกภาพที่ดีแก่เด็ก

ประเทิน มหาจันทร์ (ม.ป.ป. : 68-9) ยังได้กล่าวอีกว่า ครูผู้สอนศิลปะพึงทำตัวให้เข้าถึงเด็กทุกคน พยายามช่วยให้เขาแสดงออก ซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง ด้วยเหตุนี้เอง ครูจึงจำเป็นต้องเข้าใจเด็ก โดยทราบถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นอย่างดี ครูที่จะสอนศิลปะต้องทราบพัฒนาการของเด็ก รู้จักแนะนำให้ถูกกับเวลา เข้าถึงเอกลักษณ์ของบุคคล วิชาศิลปะดังกล่าวจะมีคุณค่าแก่ผู้เรียนดังนี้

1. ศิลปะสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านสัมฤทธิ์ผลและทางค่านิยม มนุษย์ต้องการความรัก ความนับถือ ความสำเร็จ ต้องการความอบอุ่น และการยอมรับ นับถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ

2. ศิลปะเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้ใช้ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ ถ่ายทอดความรู้สึกของคนออกมาในผลงานทางศิลปะ เช่นเดียวกับภาษาที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่อง แสดงความรู้สึกทางหนึ่ง

3. ศิลปะช่วยให้มีความคิด มีความรอบคอบ รู้จักรับผิดชอบ สามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

4. วิชาศิลปะสามารถนำไปสอนให้เกี่ยวข้องกับวิชาอื่น ๆ ได้อย่างดี ฉะนั้น จึงช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย

5. การทำกิจกรรมทางศิลปะ หากส่งเสริมให้ถูกต้อง จะช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจ เป็นนักประชาธิปไตย

6. ศิลปะช่วยสร้างทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น การประดิษฐ์ของใช้ การตกแต่งบ้าน การซ่อมแซมวัสดุต่าง ๆ เหล่านี้ ต้องอาศัยวิชาศิลปะทั้งสิ้น

7. ศิลปะ เป็นวิชาที่ช่วยให้การศึกษาได้ผลสมความมุ่งหมาย

ในต่างประเทศมี รุสชอฟฟ์ และสวอร์ทซ์ (Rueschhoff and Swartz. 1969 : 5) กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรศิลปศึกษา เป็นวิชาที่เปิด โอกาสให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนโดยตรง และกิจกรรม ศิลปะช่วยให้เด็กกล้าแสดงออก ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ ที่เกิดจากความพอใจของเด็กเอง ดังนั้น ศิลปศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนานิสัยและการแสดงออกอย่าง สร้างสรรค์ของเด็กให้มีมากขึ้น

นอกจากนี้ เฮอเบิร์ท รีด (Herbert Read . 1958 : 11) ได้กล่าว เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ศิลปศึกษาที่จะส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นนั้น เด็กต้องมีความสามารถ และมีความพร้อมในการแสดงความคิดสร้างสรรค์ และอารมณ์อย่างอิสระ ไม่เช่นนั้นการทำ งานศิลปะก็จะมีคุณค่าและไม่ส่งเสริมให้เด็กเจริญขึ้นแต่อย่างใด

ฉะนั้น ศิลปศึกษาจึง เป็นวิชาที่มีบทบาทในด้านที่จะมุ่งพัฒนาคนเป็นสำคัญ ซึ่งนักการ ศึกษา นักจิตวิทยา และครู-อาจารย์ รุ่นใหม่ ตลอดจนนักการศึกษาต่างประเทศ จำนวนมาก ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณค่าทาง

อารมณ์ จิตใจ ความคิดสร้างสรรค์ สร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดีพร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพ และสังคมที่ดีคือชีวิตของเด็กและเยาวชนอีกด้วย

หลักสูตรวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดให้วิชาศิลปศึกษา เป็นวิชาหนึ่ง ที่อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปะ มีโอกาส ได้สร้างสรรค์ทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย มีจุดประสงค์ทั่วไปที่จะเสริมสร้าง สุขภาพและมีคุณลักษณะที่ดีงาม เพื่อการดำรงชีพ และพัฒนาสังคมให้เจริญ ได้ระบุนโยบายวิชา ศิลปศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ดังนี้

จุดประสงค์เฉพาะ : (2521 : 57)

1. มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนสนใจ และแสดงออกตามความถนัดและความสามารถ ของตน
3. มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกในคุณค่า และประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
4. มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน และทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วย

จุดประสงค์เฉพาะนี้เป็นเป้าหมายกว้าง ๆ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 6 ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน และมีความมุ่งหมายเฉพาะสำหรับวิชาศิลปศึกษาในชั้นประถมศึกษา ~~ปีที่ 1-3~~ 4, 5-6 ดังต่อไปนี้

หลักสูตรประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 2

จุดมุ่งหมาย

1. นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลินในการแสดงออกอย่างอิสระ
2. นักเรียนรู้จักสังเกตสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติที่ใกล้ตัวแล้วนำมาทำลองปฏิบัติจริง
3. นักเรียนมีความมั่นใจในการแสดงออกตามรูปแบบที่ต้องการ

4. นักเรียนรู้จักความเป็นระเบียบรักสวยรักงาม
5. นักเรียนได้เห็นความแตกต่างระหว่างรูปทรงสองมิติ และสามมิติ

ความคิดรวบยอด

1. ศิลปะที่มีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน
2. ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน
3. ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่เรียนได้ทุกคน
4. ศิลปะ เป็นสื่อระหว่างมนุษย์ในสังคม



เนื้อหาและกิจกรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2

1. การวาดภาพ และระบายสี
 - 1.1 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการลากเส้นตามความเคลื่อนไหว และการรับรู้
อย่างง่าย ๆ
 - 1.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการรู้จักบังคับมือให้มีลีลา จังหวะ และการใช้สี
 - 1.3 กิจกรรมเกี่ยวกับการถ่ายทอด เรื่องราวต่าง ๆ จากประสบการณ์
และนิทานเขียนเป็นแบบระบายสี ความความถนัดและความสนใจ
2. การปั้นและแกะสลัก
 - 2.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการปั้น รูปทรงแบบง่าย ๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน
กระดาษหรือวัสดุที่เปลี่ยนแปลงรูปทรงได้
 - 2.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบสามมิติ
3. การพิมพ์
 - 3.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ด้วยวัสดุต่าง ๆ โดยใช้พืช ผลไม้ เชือก
4. งานสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ
 - 4.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการพับกระดาษ ตัด ฉีก เป็นรูปแบบสองมิติ หรือ
สามมิติ เช่น การสร้างกล่องค็อกกล่อง ทำกะบะทราย ฯลฯ
 - 4.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างภาพปะจากภาพถ่าย หนังสือพิมพ์ เศษวัสดุ
และวัสดุอื่น ๆ
 - 4.3 กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างภาพหมุน ภาพแขวน และสิ่งเคลื่อนไหว

หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

จุดมุ่งหมาย

1. นักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออกอย่างอิสระ
2. นักเรียนรู้จักสังเกตผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้น และธรรมชาติ
3. นักเรียนมีความมั่นใจที่จะแสดงออกตามรูปแบบที่ต้องการ
4. นักเรียนมีความชื่นชม และซาบซึ้งในผลงานศิลปะของคนและผู้อื่น
5. นักเรียนรู้จักความเป็นระเบียบ รักสวยรักงาม
6. นักเรียนเข้าใจลักษณะรูปทรงสองมิติ และสามมิติ

ความคิดรวบยอด

1. ศิลปะเป็นผลงานทางความงามที่มนุษย์สร้างขึ้น
2. ศิลปะทำให้มนุษย์เข้าใจซึ่งกันและกัน
3. ศิลปะเป็นวิชาที่เรียนได้ทุกคน
4. ศิลปะเป็นวิชาที่สนุกสนานเพลิดเพลิน
5. ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ส่งเสริมให้นักเรียนรักธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
6. ศิลปะศึกษา มีความสัมพันธ์กับวิชาอื่น

เนื้อหาและกิจกรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

1. การเขียนภาพและระบายสี
 - 1.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการลากเส้นให้สูงขึ้นเป็นรูปแบบ
 - 1.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนตามความเคลื่อนไหว ท่าทาง สีลา และรูปกับพื้น
 - 1.3 กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบเรื่อง และจากเหตุการณ์ในชุมชน
 - 1.4 กิจกรรมเกี่ยวกับการทดลองด้วยสี และเทคนิคต่าง ๆ
 - 1.5 กิจกรรมเกี่ยวกับการออกแบบเส้น รูปแบบ และสี

2. การปั้นและการแกะสลัก

2.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการขึ้นรูป การปั้น การแกะสลักด้วยวัสดุต่าง ๆ

2.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบสามมิติ เช่น การปั้นกระดาษ
พับกระดาษ งานโครงสร้าง กะบะทราย ฯลฯ

3. การพิมพ์

3.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นนั้น และจากแม่พิมพ์

4. งานสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ

4.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างภาพหมุน ภาพแขวน

4.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างภาพปะด้วยวัสดุจริง หรือภาพถ่าย กระดาษสี
เป็นต้น

5. งานจักสาน

5.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการจักสาน เย็บปักอย่างง่าย ๆ ด้วยวัสดุในท้องถิ่น
ให้เป็นของใช้ ของเล่น เครื่องประดับ และเครื่องแต่งกาย

หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

จุดมุ่งหมาย

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของเส้น รูปแบบ สี และ
ความสมดุล
2. นักเรียนมีความมั่นใจในการแสดงออก
3. นักเรียนรู้จักนำศิลปะศึกษาไปใช้กับวิชาอื่น ๆ และรู้จักปรับปรุงตนเองให้
เหมาะสมกับกาลเวลา และตามสมัยนิยม
4. นักเรียนมีใจกว้าง รับผิดชอบต่อความคิดเห็น ยอมรับการแสดงออกของผู้อื่น
 อีกทั้งรู้จักทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ
5. นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ของงานศิลปะประเภทต่าง ๆ

ความคิดรวบยอด

1. ศิลปะเป็นผลงานทางความงามที่มนุษย์สร้างขึ้น
2. ศิลปะเป็นสื่อระหว่างมนุษย์ในสังคม

3. ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่เรียนได้ทุกคน
4. ศิลปะช่วยผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์
5. ศิลปะส่งเสริมให้รักธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
6. ศิลปะคือความสมดุล และความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
7. ศิลปะย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา
8. งานที่คนสร้างขึ้นมีคุณค่า

เนื้อหาและกิจกรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

1. การเขียนภาพ และการระบายสี
 - 1.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการลากเส้น เป็นรูปแบบของไทย และสากล
 - 1.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการลากเส้นด้วยวัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สูงขึ้น โดยคำนึงถึงความกลมกลืน และตัดกัน
 - 1.3 กิจกรรมเกี่ยวกับรูป และพื้น การผสมกันของรูป และพื้น การสัมพันธ์กันของรูปร่าง รูปทรง
 - 1.4 กิจกรรมเกี่ยวกับการทดลองด้วยสี และเทคนิคต่าง ๆ
 - 1.5 กิจกรรมเกี่ยวกับแสงสว่าง และความแตกต่างของน้ำหนักและสี
 - 1.6 กิจกรรมเกี่ยวกับความสมดุลของการออกแบบ
 - 1.7 กิจกรรมเกี่ยวกับการถ่ายทอดจากประสบการณ์ และเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การเขียนภาพผนัง เขียนภาพประกอบนิทาน เขียนภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชุมชน
 - 1.8 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการนำเอาวิชาศิลปศึกษาไปสัมพันธ์กับวิชาอื่น เช่น เลขคณิต ภูมิศาสตร์
 - 1.9 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เช่น การตั้งชื่อภาพ แล้วช่วยกันพิจารณาว่า ชื่อนั้นจะสื่อความหมายตรงความเข้าใจหรือไม่
2. การปั้น แกะสลัก
 - 2.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการขึ้นรูป การปั้น แกะสลักด้วยวัสดุในท้องถิ่น ตามวิธีการที่เหมาะสม เป็นของเล่น ของใช้และเครื่องใช้
 - 2.2 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการหล่อจากแม่พิมพ์ต่าง ๆ

3. การพิมพ์
 - 3.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ด้วยวัสดุต่าง ๆ ที่ทำได้ง่ายในห้องเรียน
จากแม่พิมพ์และการออกแบบแม่พิมพ์
4. งานสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ
 - 4.1 กิจกรรมเกี่ยวกับ การสร้างแบบด้วยเทคนิคและวัสดุต่าง ๆ
 - 4.2 กิจกรรมเกี่ยวกับงานโครงสร้าง และการเคลื่อนไหว เช่น ภาพหมุน
ภาพแขวน
5. งานจักสาน ถักทอ
 - 5.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการจักสาน ถักทอ เย็บปักอย่างง่าย ๆ ด้วยวัสดุ
ในห้องเรียนให้เป็นของเล่น ของใช้ เครื่องประดับ และเครื่องแต่งกาย
6. งานสะสม และการรู้คุณค่าทางศิลปะ
 - 6.1 กิจกรรมเกี่ยวกับการสะสม และจัดนิทรรศการ เช่น การรวบรวม
ภาพเขียน เปลือกหอย ก้อนหิน ฯลฯ

✓ ประเภทของกิจกรรมศิลปศึกษา

นิรมล สวัสดิบุตร (2525 - 185) ได้เสนอแนะกิจกรรมศิลปศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษาแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 4 ประเภท คือ

1. กิจกรรมการสร้างภาพ
2. กิจกรรมการสร้างงานศิลปะอย่างอื่น
3. กิจกรรมเกี่ยวกับหลักการของศิลปะ
4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องงานศิลปะของผู้อื่น

1. กิจกรรมการสร้างภาพ ได้แก่ การสร้างภาพโดยใช้กระดาษสีขาว สีอ่อน
หรือสีค้ำกับสีเทียน สีชอล์ค กระดาษทรายกับสีเทียน กระดาษเย็บขึ้นกับปากกาหมึกดำ
การสร้างภาพด้วยการละเลงสีกับแป้งเปียก (Fingerpainting) การหยดสี เป่าสี
เช็ดสี ฝัดสี พ่นสี การสร้างภาพชนิดต่าง ๆ เช่น ภาพคน ภาพท่าทาง ภาพเฉพาะ
เค้าโครงรอบนอก ภาพชีวิตคน ภาพผนัง ภาพโฆษณา หรือภาพที่ใช้เครื่องมือช่วย

การ sketch (Sketch) โดยการใช้กระดาษและดินสอคำหรือปากกา หรือดินสอถ่าน สื่อความหมายให้ผู้ดูเข้าใจรูปร่างหรือบุคลิกลักษณะ การพิมพ์ภาพโดยใช้แม่พิมพ์จากธรรมชาติ เศษวัสดุ กระดาษเจาะหรือตัด การแกะวัสดุอ่อนและนำมาพิมพ์ การออกแบบ การตัดฉีก คิ้วผ้า กระดาษ แล้วทากาวปะภาพ หรือการสร้างภาพด้วยการใช้ชิ้นส่วนต่าง ๆ มาปะเรียง ติดกัน (Mosaic) ด้วยเศษวัสดุ เศษพืชหรือการสร้างภาพด้วยวัสดุผสมหลายอย่างผสมกัน หลายวิธี

2. กิจกรรมการสร้างงานศิลปะอย่างอื่น เป็นกิจกรรมศิลปะที่นอกเหนือจากการสร้างภาพ เช่น การปั้นดินน้ำมัน การปั้นดินเหนียว งานปักผ้าแบบง่าย ๆ งานร้อยดอกไม้ งานประดิษฐ์สิ่งของด้วยใบคอง ใบมะพร้าว ฯลฯ งานกระดาษ ด้วยการตัด กรีด ม้วน ครูด พับ การออกแบบต่าง ๆ เช่น จัดดอกไม้ จัดแจกัน จัดป้ายประกาศ การทำหุ่น ง่าย ๆ การทำภาพแขวน งานไม้สำหรับเด็กโต งานประดิษฐ์จากเศษวัสดุหลาย ๆ ชนิด หลาย ๆ วิธี

3. กิจกรรมเกี่ยวกับหลักการของศิลปะ ได้แก่ การได้ศึกษาหลักการทาง ศิลปะศึกษาจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจความงาม ซึ่งสามารถนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมที่เกี่ยวกับหลักการทางศิลปะสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ได้แก่ การทดลองความเข้ม อ่อนแก่ของสีในภาพ การทดลองความสมดุลของภาพ การฝึกหัดสังเกตส่วนประธานกับส่วนรอง ของภาพ เพื่อช่วยให้สามารถสร้างภาพได้เหมาะสม การฝึกหัดสังเกตพื้นผิวของสิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้นักเรียนรู้จักนำลักษณะพื้นผิวไปใช้ในการสร้างภาพ

4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องงานศิลปะของผู้อื่น ได้แก่ การได้เห็นและ ศึกษางานที่ผู้อื่นทำ นักเรียนสามารถเรียนรู้ถึงความงามทำให้มีความคิดสร้างสรรค์ขึ้น โดยมี การดูงานศิลปะของนักเรียนรุ่นก่อน แล้วอภิปราย การดูภาพถ่าย สไลด์ फिल्मสตริป ภาพยนตร์ที่แสดงผลงานของศิลปิน การไปชมนิทรรศการ หรืองานแสดงผลงานศิลปะ การฟัง วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับศิลปะ การศึกษาค้นคว้าประวัติและผลงานศิลปิน การสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น จากฝีมือ เทคนิคการทำงานศิลปะของคน เช่น ลวดลายผ้า ป้ายโฆษณา ภาพประกอบ เรื่อง แล้วอภิปราย การสะสมงานศิลปะ การพูดเขียนวิจารณ์งานศิลปะ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมศิลปศึกษานั้นมีมากมายหลายประเภท ฉะนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ที่จะเลือกกิจกรรมศิลปศึกษาแต่ละประเภทไปใช้ ซึ่งมีได้หมายความว่า ครูจะต้องนำศิลปศึกษาทั้งหมดทุกประเภทไปใช้พร้อม ๆ กัน แต่ครูควรจะนำกิจกรรมศิลปศึกษาที่มีคุณค่าไปจัดประสบการณ์ให้นักเรียน ได้มีโอกาสได้ประดิษฐ์ได้ทดลอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนักเรียนสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระ โดยครูเป็นผู้เลือกกิจกรรมและกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระเอง

หลักเกณฑ์และแนวคิดในการพิจารณา เลือกกิจกรรมศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา

กิจกรรมศิลปศึกษาที่มีคุณค่าต่อนักเรียนระดับประถมศึกษา มีหลายอย่าง แต่ครูจะต้องเลือกไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ของตนเอง ในเรื่องนี้ นิรมล สวัสดิบุตร (2525 : 194) ได้เสนอแนวทาง เกณฑ์การพิจารณา เลือกกิจกรรมศิลปศึกษา ดังนี้

1. ความเหมาะสมกับนักเรียน

1.1 วัย ครูจะต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เช่นในเรื่องความง่ายหรือยาก การใช้เวลาน้อยหรือมาก (เด็กเล็กมีช่วงความสนใจในการทำงานสั้นกว่าเด็กโต) การสนองความต้องการและความสนใจของนักเรียน

1.2 เพศ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของเด็กชาย และเด็กหญิง แม้จะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ก็ยังมีความแตกต่างที่ครูควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเลือกทำงานในเรื่องที่เขาสนใจ ความถนัด และความสามารถของเขา แทนที่จะกำหนดตายตัว

1.3 ความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากเพศ วัย แล้วยังมีความแตกต่างอย่างอื่นอีกมาก เช่น ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางครอบครัว ปมด้อย ปมเด่น ความรักสวยรักงาม นิสัยใจคอ ความคิดริเริ่ม ความกลัว ความรู้สึกนึกคิด ความอ่อนไหวทางอารมณ์ ประสบการณ์เดิม ความตั้งใจ เหตุการณ์ประทับใจ ครูจะสามารถเลือกกิจกรรมศิลปศึกษาให้เหมาะกับนักเรียนทุกคนได้ คือเหมาะสมในแง่ที่จะช่วยเสริมสิ่งที่มีอยู่แล้ว หรือเสริมสิ่งที่ขาด สิ่งที่ไม่พึงปรารถนาให้ดีขึ้น โดยเลือกใช้กิจกรรมศิลปศึกษาอย่างเดียว หรือหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน แล้วแต่จะเหมาะสมอย่างไร

2. ความเหมาะสมกับสภาพของครู

ครูพิจารณาตนเองอยู่เสมอ และรู้จักตัวเองดีกว่าผู้อื่น พยายามหยิบส่วนดี ส่วนเด่นของคนมาใช้ หรือแก้ไขส่วนที่ยังด้อยอยู่ให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด ขณะเดียวกันครูก็พยายามชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนไม่ขาดประสบการณ์ทางศิลปะที่สำคัญ

3. ความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

ครูจำเป็นต้องเลือกกิจกรรมศิลปะให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน เช่น โรงเรียนที่ยากจน ทั้งนักเรียนและโรงเรียนไม่สามารถหากระดาษและสีสำหรับการวาดภาพได้ ครูอาจเลือกการปั้นดิน ซึ่งหาได้ในบริเวณโรงเรียน แล้วให้นักเรียนเขียนภาพด้วยกิ่งไม้หรือเหล็กแหลมลงบนดินที่ปั้น เป็นต้น

4. ความเหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา

ความเชื่อ สถานการณ์บ้านเมือง สมัยนิยม

ครูต้องพยายามมองกว้างไกลรอบ ๆ ตัว เพื่อให้เข้าใจสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน ครู และโรงเรียน แล้วเลือกกิจกรรมทางศิลปะศึกษาให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริม หรือแก้ไขสภาพที่ดีหรือไม่ดีของสังคม ในฐานะที่ครูและนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และควรมีส่วนช่วยเหลือสังคมให้เจริญก้าวหน้า

อารี สุทธิพันธุ์ และคณะ (2515 : 52) ได้เสนอแนวคิดในการเลือกเนื้อหา ของกิจกรรมศิลปะศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา คือ นอกจากพิจารณาความแตกต่างของเด็กแต่ละคนแล้ว ครูควรจะต้องเตรียมโครงการสอนระยะยาวทั้งปี เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำ ๆ ซาก ๆ ของกิจกรรมทางศิลปะ อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมทางศิลปะ ควรเป็นโครงการที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ซึ่งกิจกรรมด้านศิลปะที่มีผลสำหรับการสอนในห้องเรียน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมเพื่อเรียนทางด้านศิลปะโดยตรง (Art Learning Activities)
2. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเอง (Self-Directed Activities)
3. กิจกรรมบูรณาการ (Integrated Art Activities)

1. กิจกรรมเพื่อเรียนทางด้านศิลปะโดยตรง (Art Learning Activities) เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ศิลปะโดยตรง ซึ่งครูผู้สอนต้องเสนอแนะโดยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของเด็กและขยายความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับรูปทรงต่าง ๆ ในด้านศิลปะ คือ

1.1 จัดประสบการณ์เสริมสร้างความสามารถของเด็กในการสังเกตเด็กในวัยระดับประถมศึกษา ผู้ใหญ่สามารถชักจูงให้รู้จักพินิจพิจารณาและค้นหารายละเอียดต่าง ๆ

1.2 ครูสามารถส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์และความช่างคิดช่างสงสัยให้เป็นประโยชน์ เปิดโอกาสให้เด็กได้ซักถามและชมเชยให้กำลังใจแก่เด็กที่กล้าซักถามและเด็กที่มีความคิดริเริ่ม

1.3 ครูควรสอนให้เด็กรู้ว่า การทำงานนั้นมีมากมายหลายวิธีโดยให้เด็กเข้าใจถึงวิธีการใหม่ ๆ

1.4 ถ้าเด็กรู้จักใช้วัสดุมากขึ้น จะทำให้เพิ่มพูนความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กเอง

1.5 สอนให้เด็กถึงความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสิ่งแวดล้อมทำให้เด็กสามารถเชื่อมโยงงานของตนเองกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กกับวัฒนธรรมของชนชาติตนและชาติอื่นได้

ครูจึงควรชักจูงให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งของต่าง ๆ รอบตัวเด็กให้เด็กวาดภาพที่อยากจะวาด ครูไม่ควรจะสอนให้เด็กวาดภาพนั้น ๆ แต่ควรคำนึงถึงการให้โอกาสเด็กได้มองดูและสังเกตรูปลักษณ์ของสิ่งนั้น ซึ่งการทำเช่นนี้เด็กจะมีโอกาสพัฒนาความเข้าใจสิ่งนั้น ๆ จนสามารถสร้างสัญลักษณ์ของสิ่งนั้นขึ้นตามความรู้สึกของตนเองได้ เมื่อเด็กพบงานที่ยาก เด็กจะพยายามสร้างสัญลักษณ์เป็นรูปแบบที่ง่ายและสำเร็จตามความมุ่งหมายของตน เด็กจะมีโอกาสเรียนรู้คุณค่าอื่น ๆ นอกจากจะเรียนรู้ลักษณะแตกต่างของรูปลักษณ์นั้น ๆ ยังรู้เรื่องของสี เส้น แสงและเงาอีกด้วย ซึ่งครูควรคำนึงถึงว่า คนเราทุกคนย่อมเห็นสิ่งต่าง ๆ ไปได้คนละด้าน เนื่องจากประสบการณ์และวิธีการสังเกตผิดกัน และควรสนับสนุนให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ให้รู้จักแก้ปัญหาในด้านศิลปะ ครูจึงควรให้กำลังใจโดยพยายามให้เด็กรู้ว่า ครูนั้นต้องการที่จะให้นักเรียนได้ใช้การแสดงออกส่วนตัวของนักเรียนแต่ละบุคคล (Individuality of Expression) รู้จักการตัดแปดทั้งด้านวิธีการและวัสดุ ซึ่งจะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

2. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตัวเอง (Self-Directed Activities) นักเรียนทำตามใจชอบ โดยมีครูเป็นผู้ดูแลอยู่ห่าง ๆ เท่านั้น วัสดุต่าง ๆ ที่ครูแนะนำให้นักเรียนรู้จักในช่วงโมงศิลปะ ควรมีเตรียมไว้ให้นักเรียนตามมุมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นพอเหมาะพอควร เวลาที่เด็กทำกิจกรรมโดยอิสระนี้ ครูจะได้มีโอกาสรู้เห็นถึงความสนใจอันแท้จริงของเด็ก งานกิจกรรมช่วยตนเองนี้ ย่อมต้องการรางวัลหรือความสนใจจากครู ครูควรเก็บผลงานของเด็กขึ้นดี ๆ เอาไว้คิดแสดง เด็กควรมีแฟ้มงานเพื่อนำกลับบ้านได้ งานของเด็ก ครูควรจัดเป็นพวก ๆ ตามลักษณะของกิจกรรมประเภทต่าง ๆ เพื่อครูจะได้พิจารณาได้โดยไม่สับสน และเท่ากับเป็นแฟ้มประวัติของนักเรียน เพื่อครูคนใหม่ที่จะรับช่วงในชั้นต่อไป

ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่เด็กในการทำกิจกรรมช่วยตัวเอง มีดังนี้

1. เด็กขาดความสนใจจากที่บ้าน
2. เด็กที่ขาดการเอาใจใส่ของครู
3. มีแต่ประสบการณ์ของความล้มเหลว
4. เบื่อหน่าย เพราะความซ้ำซาก หรือยากเกินกำลังของเด็ก

เมื่อเด็กรู้ว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เด็กจะพยายามช่วยตนเอง กิจกรรมช่วยตัวเอง เป็นโครงการที่จะให้โอกาสแก่เด็กในด้าน

1. การศึกษา หรือสำรวจศิลปะด้วยตนเอง
2. การให้เด็กมีอิสระในการ เลือกทำจากประสบการณ์ที่เรียนมาแล้วด้วยตนเอง
3. การให้เวลาแก่เด็กที่จะทำงานตามความสามารถของตนเอง
4. การให้เด็กมีการ เลือกใช้วัสดุอย่างมีอิสระยิ่งขึ้น
3. กิจกรรมบูรณาการ (Intergrated Art Activities)

ในการที่จะถ่ายทอดวิชาของสาขาหนึ่งมาใช้กับอีกสาขาหนึ่งนั้น ไม่ใช่จะเป็นไปได้โดยอัตโนมัติ แต่ครูย่อมต้องใช้ความคิด (Concepts) ทักษะ (Skill) หลักเกณฑ์ (Principles) และทัศนคติของสถานการณ์หนึ่งเอาไปดัดแปลงใช้ไปอีกสถานการณ์หนึ่ง จาก การค้นคว้าของนักการศึกษา พบว่าการที่เด็กได้คุ้นเคยกับทัศนศิลปะ (Visual Art) จะฝึกให้เด็กเป็นคนรู้จักจดจำรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เช่น การจัดให้เด็กรู้จักนำศิลปะมาใช้กับกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ย่อมเป็นการฝึกเด็กด้านความจำและความเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยง

ระหว่างของจริงกับรูปภาพ การช่วยให้เด็กเห็นถึงหลักความจริง ทักษะของการรับรู้ ที่พัฒนาในศิลปะอาจสามารถใช้เป็นประโยชน์ในด้านวิทยาศาสตร์ เป็นการฝึกหัดในด้านการรับรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของรูปทรง สี และพื้นผิว เป็นการช่วยปูพื้นฐานได้เข้าใจศิลปศึกษา มากยิ่งขึ้น เป็นต้น

ในสหรัฐอเมริกายังได้มีความพยายามที่จะเชื่อมโยงวิชาศิลปะกับวิชาอื่น ๆ ดังเช่น โครงการ IMPACT (Interdisciplinary Model Program in the Arts for Children and Teachers) ซึ่งได้ดำเนินการในเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง โดยแต่ละเมือง จัดทำโครงการ เองให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นว่าศิลปศึกษา มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน และสัมพันธ์กันกับวิชาอื่น ๆ ได้ด้วย เมื่อได้ดำเนินโครงการมาเป็นลำดับก็ได้พบว่า ครูประถมศึกษาทั่วไปสามารถสอนศิลปศึกษาได้ หากได้รับการฝึก ชักจูง ที่สำคัญสำหรับความสำเร็จของทุกโรงเรียนในโครงการคือ ความร่วมมือของผู้บริหารโรงเรียน ในการกระตุ้นและชักนำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงขึ้น รวมทั้งความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น วิชาศิลปศึกษาจะมีความสำคัญขึ้นมาได้ย่อมต้องอาศัยความ เข้าใจ และความต้องการของชุมชน ด้วย (ทรีน เบอร์ก, 1977 อ่างในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เอกสารการสอน ชุดวิชา 21401 : 415) ซึ่งแนวการคัดเลือกให้นัก เรียนปฏิบัติกิจกรรมศิลปะให้มี เนื้อหาไปสัมพันธ์กับวิชาอื่นก็มีส่วน เสริมให้นัก เรียนมีความคิดกว้างไกลยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์และแนวคิดในการคัดเลือกกิจกรรมศิลปศึกษาสำหรับสอน นักเรียนระดับประถมศึกษา นอกจากจะพิจารณาถึงความพร้อมด้านภูมิภาวะ วัย เพศ ความแตกต่างระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม นิสัยใจคอ ความเหมาะสมกับสภาพนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน สภาพโรงเรียน และชุมชนสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสื่อวัสดุอุปกรณ์ ต่าง ๆ ครูผู้สอนเองต้องมีการปรับปรุงการสอน โดยการศึกษาหาความรู้ ให้เกิดความเข้าใจ จนสามารถคัดเลือกกิจกรรมศิลปศึกษา และวิธีการสอนมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ต่าง ๆ เหล่านี้ให้ได้ ทั้งยังคัดแมลง และยึดหยุ่นกิจกรรมศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับเวลา โอกาส กับสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงกิจกรรมหรือวิธีการที่ซ้ำซาก การเลือกกิจกรรมศิลปศึกษาที่มี คุณค่า เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติ จะทำให้นักเรียนได้รับคุณค่าต่าง ๆ เหล่านั้นที่มีอยู่ในกิจกรรม ศิลปศึกษาได้เต็มที่ นักเรียนจะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แนวคิดในการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

วิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา มีกิจกรรมศิลปศึกษามากมายหลายชนิดหลายประเภท ทั้งนี้เพื่อต้องการจัดประสบการณ์ให้เด็กมีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน บางคนชอบขีดเส้น บางคนชอบปั้นดิน บางคนรู้จักการใช้สี บางคนรู้จักใช้วัสดุประดิษฐ์เป็นรูปร่างต่าง ๆ ฉะนั้น เพื่อจะช่วยให้เด็กประสบผลสำเร็จในด้านที่เด็กถนัดในแต่ละด้าน เพราะความสามารถทางศิลปะของเด็กจะปรากฏแก่เด็กในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน บางคนปรากฏช้า บางคนเร็ว บางคนยังไม่ปรากฏเลยก็มี ซึ่งต้องได้รับการส่งเสริมที่ถูกทางจึงจะเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนศิลปศึกษาและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับวิชาศิลปศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับศิลปศึกษาเป็นอย่างดี ซึ่งมีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลายท่านดังนี้

เลิศ อานันทนะ (2518 : 63) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางศิลปศึกษาว่า การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาที่ดำเนิน ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย วุฒิภาวะ และพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก ทั้งจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้นโดยปราศจากความสนใจของนักเรียน ย่อมมีโอกาสล้มเหลวได้ง่าย นอกจากนี้แล้วการจัดกิจกรรมใด ๆ ยังต้องคำนึงถึงความสนใจระหว่างเพศอีกด้วย การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาจึงน่าจะสร้างขึ้นมาโดยความร่วมมือระหว่างนักเรียนกับครู โดยมีนักเรียนเป็นผู้แสดงบทบาทความคิดเห็น การทดลองค้นคว้า เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ตามความสามารถของเด็กแต่ละคน เพื่อเป็นการให้ผู้เรียนเติบโต เป็นพลเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบในสังคม และเสริมบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยในหมู่เยาวชน นอกจากการปฏิบัติงานศิลปะ เป็นรายบุคคล เพื่อแสดงลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ผู้สอนควรส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ ฝึกหัดให้รู้จักการปรึกษาหารือ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในโอกาสเหมาะสม

ในเรื่องนี้ วัชรินทร์ พิษณุไพบูลย์ (2520 : 16) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาว่า มีแนวทางปฏิบัติ 3 ข้อ เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมศิลปศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใหม่ ควรกระทำดังนี้

1. ให้มีมีในภาพและตระหนักในศิลปะจนสามารถ เข้าใจในคุณค่าและความงาม
2. ให้มีโอกาสร่างสรรค้งานศิลปะ
3. ให้มีการศึกษาศิลปะวัตถุแขนงต่าง ๆ

แนวทางปฏิบัติจะช่วยให้หลักสูตร มีความหมาย เพราะการสร้างให้เด็กได้ตระหนัก และ เข้าใจในศิลปะ เป็นความสำคัญอันดับแรก เด็กต้องสามารถรับรู้ถึงความงามของสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำมาสร้างสรรค์ ได้สังเกต สัมผัส และออกความคิดเห็น มอบงานให้เด็กได้ทดลอง ปฏิบัติจริง ให้เด็กได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยครู เป็นผู้คอยช่วยเหลือหาทางให้เด็ก เข้าใจและ รู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมทางศิลปะมีความหมายในการส่งเสริม ความเจริญให้แก่เด็กแตกต่างกัน กิจกรรมที่จัดควรจะเป็นแบบบูรณาการกันมากกว่าจะเรียน วิชาสายใดสายหนึ่งโดยเฉพาะ กิจกรรมศิลปะของเด็ก เป็นแบบผสมหลาย ๆ แขนงรวมกัน เนื้อหาจัดให้ยืดหยุ่นตาม เหตุการณ์ โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดให้เด็กทุกคนทำงานจำนวนชิ้น เท่ากัน การเรียนศิลปะในชั้นประถม จำเป็นต้องจัดให้มีขอบข่ายกว้างขวาง เนื้อหายืดหยุ่นสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มวิชา เพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมศิลปะได้เต็มที่ตามความสนใจ พร้อมกับสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น

นอกจากนี้ ประเทิน มหาพันธ์ (มปป : 7 - 8) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการ จัดกิจกรรมศิลปศึกษา สำหรับ เด็กประถมศึกษาว่าต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การกระตุ้น การที่จะให้เด็กไปประกอบกิจกรรมในทางศิลปะอย่างสมบูรณ์นั้น สิ่งสำคัญคือ การกระตุ้น การแสดงออกของเด็กขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เด็กพบ เห็นอยู่เสมอ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น หากครูไปวางกำหนดกฎเกณฑ์ว่าเด็กต้อง สร้างสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นมา ทั้งที่เขาไม่สมัครใจ ผลงานศิลปะจะไม่สมบูรณ์ ครู หรือผู้ปกครองจะ ต้องหาสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากระตุ้นให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่

2. จินตนาการ หมายถึง ความคิดคำนึงถึงของเด็ก หากปราศจากความคิด คำนึงเสียแล้ว ผลงานที่เด็กผลิตออกมา เป็น เสมือนผลแห่งการลอกแบบ ถ้าหากเขาได้ สร้างงานขึ้นมาอย่างอิสระ ใครจินตนาการ เช่นไร ถ่ายทอดออกมาให้ปรากฏในผลงาน เช่นนั้น ทำให้ครูสามารถทราบถึงความงอกงามในทางจินตนาการของเด็กแต่ละคนได้ โดยพิจารณาจาก ผลงานนั้น ๆ

3. การระบายออก หมายถึง การระบายอารมณ์ออกมาในขณะที่สร้างศิลปะ เรื่องนี้ค่อนข้างสำคัญ เป็นความมุ่งหมายหลัก สำหรับศิลปะในชั้นประถมให้เด็กได้ระบายความรู้สึกออกมาได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นความโกรธแค้น ความดีใจ ความเสียใจ ความเมตตากรุณา ความอ่อนโยน ความแข็งแกร่งต่าง โดยเฉพาะสำหรับเรื่องความโกรธนั้น ศิลปะประเภทการปั้นและระบายสีด้วยนิ้วมือ ใช้เป็นเครื่องปลดปล่อยได้ดี เมื่อเด็กได้แสดงออกแล้ว เด็กจะเกิดความสบายใจ

4. ผลงานของเด็กในทางศิลปะนั้น เด็กสามารถแสดงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์ให้ปรากฏในผลงานของเขา ถือว่าเด็กทุกคนได้รับความสำเร็จแล้ว ฉะนั้น ครูจึงไม่ควรค่าหนีผลงานของเด็กโดยใช้มาตรฐานของผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์ตัดสิน ครูไม่ควรพูดเยาะเย้ยถากถาง ตลอดจนแสดงอาการไม่ยอมรับงานของเด็ก เพราะเด็กมีความรู้สึกไวต่อการกระทำเช่นนั้นมาก

5. ความภูมิใจ ความภูมิใจของเด็กเกิดขึ้นจากการที่เด็กได้สร้างผลงานขึ้นมา แล้วได้รับคำชมเชย และการให้กำลังใจจากครู ความภูมิใจจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กสร้างงานชิ้นต่อไป ดังนั้น ครูจึงไม่ควรดุด่าอย่างตรงไปตรงมา แต่ควรสร้างความภูมิใจโดยการชมเชย และให้กำลังใจแก่เด็ก

พินิจ ภวังคะรัต (2501 : 89) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ว่าควรจัดให้สนองกับความต้องการของนักเรียน พร้อมทั้งครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนจัดทำโครงการ เพื่อสนองความต้องการและความสนใจของนักเรียนโดยโครงการที่จัดควรยืดหยุ่นและคำนึงถึงว่าสอนแล้วเด็กจะได้รับอะไรบ้าง ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรครูไม่จำเป็นต้องให้เด็กทำหมดทุกอย่าง ควรแนะกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น เกิดความสนใจเป็นกิจกรรมที่ทำทายนมากยิ่งขึ้น

สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ ครูจะต้องพิจารณาเนื้อหาความยากง่าย ความเหมาะสม ระดับชั้น อายุ ความต้องการและวัสดุที่ใช้

นอกจากนี้แล้ว วิรุฒ ดั่งเจริญ และ วรณรัตน์ อินทร์อ่ำ (2515 : 88) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาให้เด็ก ดังนี้

1. กิจกรรมทางศิลปะควรจัดไว้ให้เด็กแต่ละคนพัฒนาอยู่ตลอดเวลา
2. กิจกรรมทางศิลปะ ควรส่งเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ และภาคภูมิใจในตัวเอง

3. กิจกรรมทางศิลปะควรส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนหาเทคนิคที่จะช่วยให้คนแสดงออกได้โดยง่าย

4. กิจกรรมทางศิลปะ ควรสามารถเราให้เด็กแต่ละคน แก้ปัญหาเกี่ยวกับทางด้านสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ

5. กิจกรรมทางศิลปะ ควรช่วยให้เด็กใช้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งประสบการณ์ ตลอดจนช่วยขยายความสนใจของเด็กให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และให้เด็กปรารถนาทำกิจกรรมศิลปะ ขยายเขตกว้างออกไปในแนวดำเนินชีวิตด้านอื่น ๆ ของตนเองด้วย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2528 : 32) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสัจฉิ์ตรการแสดงศิลปะแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 5 ว่า ศิลปศึกษาน่าจะเป็นพาหนะที่นำพาสมองเด็กไปสู่โลกของความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ มากกว่าการสะสมฝีมือ ในเชิงช่างฝีมือ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนภาพ การปั้น การแกะสลัก หรืออื่นใด กิจกรรมเป็นแต่เพียง ตัวนำไปสู่มากกว่า การได้มาซึ่งตัวกิจกรรม ผู้ให้การศึกษาทางศิลปศึกษาต้องมองเห็นความจริงทางด้านนี้มากกว่า การมองเห็นผลของตัวกิจกรรมเป็นปัจจัยหลัก กิจกรรมศิลปศึกษาได้เป็นตัวนำไปสู่โลกของความคิด การสร้างสรรค์ และจินตนาการในตัวเด็กมากน้อยเพียงใด ตัวกิจกรรมศิลปศึกษาอาจจะล้มเหลวในสายตาผู้ใหญ่ ตัวกิจกรรมศิลปศึกษาอาจจะไม่เสร็จสมบูรณ์ นั่นมิใช่สิ่งสำคัญสุดยอด แต่หัวใจของมันอยู่ตรงที่ว่าผู้ให้การศึกษาทางศิลปศึกษาเฉลียวฉลาดและจริงใจแค่ไหนที่จะให้ตัวกิจกรรมนำไปสู่คุณค่านามธรรมข้างต้นไม่ใช่การหวังผล "ตัวกิจกรรม" เพื่อนำไปอวดหรือประกวดประชันกัน การที่เด็กเขียนภาพเก่ง ปั้นรูปเก่ง ออกแบบเก่ง มิได้หมายความว่าศิลปศึกษาได้เดินถูกทางเสมอไป เพราะ "เก่ง" มักอยู่ภายใต้การตัดสินของผู้ใหญ่ ภายใต้มาตรฐานในเชิงช่างของผู้ใหญ่ แล้วกิจกรรมศิลปศึกษาควรพัฒนาไปในทางใด ผู้ให้การศึกษาศิลปศึกษาจะต้องพยายามวิเคราะห์ แยกแยะให้เห็นชัดในเบื้องต้น ก่อนที่จะกำหนดกิจกรรมและใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการเสริมความรู้สึกชอบของเด็ก ซึ่งความรู้สึกชอบที่เกิดขึ้น ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมจะส่งผลไปสู่ความคิด จินตนาการ และการสร้างสรรค์ , การเสนอกิจกรรมที่แตกต่างกันทำให้เกิดข้อ เปรียบ เทียบในเรื่องความรู้สึกชอบที่จะพึงเกิดขึ้น เช่น การเสนอกิจกรรมให้เด็กสร้างสรรค์สัตว์ประหลาด เราอาจจะให้เด็กคิดสัตว์ประหลาดขึ้นมาเอง เล่านิทานเรื่องสัตว์ประหลาด หรือวิธีการต่อไปก็คือ ให้เด็กจับมือล้อม เป็นวงกลมใช้ผ้าผูกตาเด็กทุกคน ให้เด็กค่อย ๆ เดินหมุนไปรอบ ๆ ห้อง เปิดเทปหรือแผ่นเสียงผิดความเร็ว ให้เกิดเสียงประหลาด

พร้อมกันนั้นครูก็นำพวกวัตถุที่เตรียมไว้สัมผัสไปถามแขนของนักเรียนทุกคน ซึ่งพวกวัตถุนั้นจะ ผูกรวมไว้ด้วยวัตถุชนิดต่าง ๆ กัน ผิวเป็นมัน และผิวด้านต่างกัน มีสายระโยงระยาง ระเกะระกะ เสร็จแล้วครูซ่อนพวกวัตถุนั้นเสีย ให้นักเรียนนำฝ่าผุคตาออก แล้วลงมือ สร้างสรรค์สัตว์ประหลาด ด้วยการสร้างรูปทรง กระดาษตัดปะติดกระดาษ เชือกและ วัสดุอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความรู้สึกสัมผัสที่ได้รับ การเสนอกิจกรรมในลักษณะนี้ พอจะมองเห็นการพัฒนาความรู้สึกได้บ้างไม่มากก็น้อย แม้ตัวกิจกรรมจะออกมาอย่างเละเทะ แต่อย่างน้อยการ เสนอและสร้างสรรค์กิจกรรมก็ทำให้เด็กก็จะได้รับความสนุกสนาน มีความรู้สึกยอมรับ มีจินตนาการ มีความคิด อยู่ในตัวของมันเอง ซึ่งจะส่งผลไปสู่พฤติกรรมในตัวเด็กด้วย

อารี สุทธิพันธุ์ (2523 : 41 - 44) ได้กล่าวถึง การจัดศิลปศึกษาในระดับ ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาว่า เป็นการจัดเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และความคิดสร้างสรรค์ มิใช่เป็นการฝึกฝนหรือเตรียมให้นักเรียนในระดับนี้เป็นศิลปินแต่อย่างใด เป็นการจัดสำหรับนักเรียนทุกคน เพื่อจะได้มีโอกาสสำรวจตัวเองว่า คนมีความสนใจ และ ความถนัดตามธรรมชาติทางด้านศิลปะที่มองเห็นมากนักน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มาก ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ว่าควรที่จะจัดกิจกรรมศิลปศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีอิสระในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี สามารถพัฒนาศักยภาพ ของตนเองได้อย่างดี มีความเจริญงอกงามทั้งอารมณ์ สังคม สติปัญญา ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ให้นักเรียนได้มีโอกาสค้นคว้า ทดลอง สำรวจ ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีการศึกษาแก้ปัญหาโดยกิจกรรมที่จัดต้องให้สอดคล้อง และ เหมาะสมกับวุฒิภาวะ เพศ อายุ ความพร้อม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ และกิจกรรมศิลปศึกษาที่จัดให้สามารถยืดหยุ่นปรับ ให้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์ ครูผู้สอนจึงเป็นผู้แนะแนวทาง หรือผู้ช่วยเหลือให้นักเรียนมี ลักษณะนิสัยที่ดี อันพึงประสงค์จากการปฏิบัติกิจกรรมศิลปศึกษานั้น

บทบาทของครูศิลปศึกษาในการส่งเสริมการจัดประสบการณ์การสอนศิลปศึกษาให้แก่นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา

สมร พึ่งฉิ่ง (2525 : 27 - 28) กล่าวว่า ในปัจจุบันวิชาศิลปศึกษาได้ กำหนดเข้าเป็นวิชาสำคัญในหลักสูตร 2521 แล้วก็ตาม แต่ความเคยชินของครูศิลปะในการ



จัดกิจกรรมการสอนแบบเก่า ๆ ยังคงมีอยู่ และทัศนคติที่ว่า “วิชาศิลปะใคร ๆ ก็สอนได้” ยังคงถูกฝังอยู่ในสมองของนักวิชาการบางกลุ่มหรือผู้บริหารบางคน ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ “ครูศิลปะ” จะต้องช่วยกันเปลี่ยนแปลงความคิดดังกล่าว โดยมุ่งพัฒนาในด้านการเตรียมตัว การสอนชั้นใหม่ และการเตรียมการสอนเป็นหัวใจที่สำคัญดังนี้

1. การเตรียมตัวครูผู้สอน ครูศิลปะ เปรียบเหมือนผู้จุดประกายไฟให้เกิดขึ้นในดวงใจของผู้เรียน ฉะนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความกระตือรือร้นรักในวิชาชีพ ปรารถนาจะถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่เต็มที่ และจะต้องรู้ว่าจะสอนอะไรให้ใคร ต้องเข้าใจสภาพของผู้เรียน วัย ภูมิลำเนาของนักเรียนเป็นอย่างไร เนื้อหาที่จะสอนเป็นอย่างไร ใช้สื่อชนิดใด จึงจะเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ตั้งของโรงเรียนที่จะเอื้ออำนวยในการจัดหาสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งสำคัญครูจะต้องมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง มีความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมนั้นโดย

1.1 ศึกษาเนื้อหาวิชาของกิจกรรมที่จะสอนอย่างลึกซึ้ง

1.2 ทดลองปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรมจนชำนาญ พร้อมทั้งศึกษาข้อบกพร่องและหาทางแก้ไข

1.3 ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งแสดงศิลปะหรือสุนทนาแลก เปลี่ยนความรู้จักบุคคลในแวดวงศิลปะ และผู้สนใจทั่วไป

1.4 ศึกษาแนวความคิดในการประยุกต์ “ศาสตร์” ต่าง ๆ มาใช้ในวงการศิลปะได้อย่างเหมาะสม

1.5 ครูศิลปะที่ดีจะต้องทันสมัยต่อเหตุการณ์ รู้จักนำวัสดุท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

2. การเตรียมตัวผู้เรียน นักจิตวิทยาการศึกษาได้กล่าวว่า พัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยมี ทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไม่เท่าเทียมกัน แม้แต่เด็กในวัยเดียวกัน ก็มีภูมิลำเนาต่างกัน ฉะนั้น การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนศิลปะ หรือวิชาใด ๆ ก็ตามจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะวิชาศิลปะซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ทักษะในด้านการใช้มือ สัมพันธ์กับตา พัฒนาการเด็กจำเป็นต่อการวางพื้นฐานการเรียนการสอนอย่างมาก

เลิศ อานันทนนะ (2523 : 63) ได้กล่าวว่า การสอนของครูตามหลักสูตร 2521 ควรสอนศิลปะแนวใหม่ โดยสอนให้เด็กนักเรียนทุกคนรู้จักแก้ปัญหาและค้นคว้าพบด้วยตนเองและใช้กิจกรรมทางศิลปะเป็นเครื่องมือในการ "เพาะ" ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการขยายความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ให้รู้จักทดลอง ค้นคว้า สืบค้น และ แปลงความใฝ่ฝันของคนให้เป็นจริง โดยครูเป็นผู้ทำหน้าที่ในการช่วย และทำทนาย ให้เด็ก แสดงออกไปตามความถนัด และความสนใจของแต่ละคน ซึ่งมีแนวความคิดสอดคล้องกับ พิณิจ ภวังคะรัต (2507 : 37) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียน ว่า ครูควรยึดหลักสำคัญในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมศิลปะศึกษาให้เหมาะสมกับพัฒนาการ ของเด็ก โดยดำเนินการดังนี้

1. การสำรวจ (Exploration) ครูควรให้โอกาสเด็กสำรวจหาวัสดุที่จะนำมา ใช้ในกิจกรรมจากรอบ ๆ ตัวในชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น วัสดุพื้นเมือง วัสดุเหลือใช้เพราะ จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าแก่เด็กอย่างยิ่ง

2. การสะสม (Collection) ครูควรมีโครงการและเสนอแนะให้เด็กได้สะสม วัสดุต่าง ๆ ที่หาได้ เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ แมกกาซีน กระดาษแข็ง เมล็ดพืช ฯลฯ โดยเก็บรวบรวมแยกเป็นประเภทของวัสดุต่าง ๆ ให้เรียบร้อย

3. การทดลอง (Experimentation) วัสดุต่าง ๆ ที่หามาหรือสะสมมา ควรได้รับการศึกษาพิจารณาถึงคุณลักษณะของวัสดุนั้นว่า สามารถสร้างสรรค์อะไรได้บ้างตาม วิธีการต่าง ๆ ซึ่งควรสนับสนุนให้เกิดแก่เด็ก

4. การแสดงออกอย่างเสรี (Free expression) ครูควรให้โอกาสเด็กที่จะ เลือกวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งได้จากประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ การแก้ปัญหาตลอด จนทักษะและจินตนาการที่มีอยู่ในตัวเด็ก ให้เด็กมีโอกาสดังกล่าวมากที่สุด ถ้าเด็กไม่กล้า แสดงออกสิ่งที่ครูควรทำคือสร้างสรรค์ความมั่นใจในการแสดงความคิดและสร้างประสบการณ์นั้น ให้แก่เด็ก โดยพาไปศึกษานอกสถานที่ ชมงานนิทรรศการผลงานที่น่าสนใจ

5. การสร้างสรรค์ (Creation) การสร้างสรรค์มีได้หมายความว่า เด็กจะ ต้องทำอะไรใหม่ ๆ เสมอ เพียงแต่ครูส่งเสริมให้เด็กได้นำประสบการณ์ความรู้สึกรู้สึกที่มีอยู่เดิม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในกิจกรรมใหม่ การใช้เครื่องมือแก้ปัญหา ตลอดจนการประยุกต์ใช้

นอกจากนี้ เคซา นุชคอนไฟ (2527 : 42) ได้เสนอแนวทางการปลูกฝัง
ให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ซึ่งครูผู้สอนอาจจะทำได้ดังนี้

1. เข้าใจถึงความต้องการ ความสนใจ และเสนอกิจกรรมที่ยั่วเย้า ทำหายต่อ
ความคิด การปฏิบัติ พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและให้คำปรึกษาในปัญหาต่าง ๆ ด้วยความ
จริงใจอย่างใกล้ชิด

2. เสนอปัญหาต่าง ๆ ที่ใหม่ ๆ อยู่เสมอ จากหลาย ๆ ด้านที่มีผลเกี่ยวข้อง
และมีแนวโน้มเชื่อมโยงกับงานศิลปะ

3. สร้างความศรัทธาเชื่อมั่นแก่ผู้เรียน วางตัวเป็นกลางได้อย่างเหมาะสม
ไม่เลือกที่รักมักที่ชังในการตัดสินผลงาน หากมีปัญหาครูต้องสามารถชี้แจงและให้ข้อมูลได้
อย่างแจ่มชัด

4. การสอนต้องยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้
ผู้เรียนทราบทุกครั้ง

5. กิจกรรมแต่ละชิ้นครูควรกำหนดขอบข่ายให้ชัดเจน หรือเจาะจงอย่างรัดกุม

6. ระยะเวลาการสั่งงาน ควรมีกฎระเบียบกำหนดไว้ เพื่อสร้างนิสัย
ความรับผิดชอบ

7. ให้ความใกล้ชิดขณะที่มอบหมายกิจกรรมให้ทำ เพราะเมื่อผู้เรียนมีปัญหาหรือ
ข้อสงสัยก็สามารถถามได้ และเป็นการสร้างความอบอุ่นแก่ผู้เรียนอีกด้วย

8. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจในการทำงาน ไม่ควรใช้คำคืออย่างรุนแรง
ควรชมเชยบ้าง และชี้แจงข้อบกพร่องให้ทราบ การชมก็ไม่ควรให้หุบเสียง เพราะจะทำให้
หมดความหมาย

9. หากผู้เรียนมีปัญหาคือต้องการคำปรึกษาไม่ว่ากรณีใด ๆ ควรรับฟัง (เช่นปัญหา
ครอบครัวขาดแคลน และมีผลทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมบางอย่างได้) แล้วสังเกตพฤติกรรม
นั้นจนกว่าจะได้ผลสรุปแน่นอน

10. การทำงานเป็นหมู่คณะ ควรสังเกตผู้เรียนเป็นรายบุคคลไปพร้อม ๆ กัน
เพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไว้แก้ไข เช่น นิสัยในการทำงาน ความสนใจ ฯลฯ พัฒนาไปในทาง

ที่ดีขึ้นหรือเลวลง นำข้อมูลที่ควรแก้ไขมาพิจารณา ศึกษาหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน ที่ขาดความสนใจหรือเกียจคร้าน

11. การสร้างสรรค์งานศิลปะบางครั้งที่ครูต้อง เปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจและสภาพท้องถิ่น หรือการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ในการ เลือกกิจกรรม และวัสดุที่เหมาะสมร่วมกัน

12. โอกาสที่ผู้เรียนควรได้แสดงผลงานของตนเองและจำหน่ายผลงาน ครูควรวางแผนงานให้ทุกคนมีส่วนได้รับรับผิดชอบในส่วนที่ผู้เรียนสามารถจะทำได้ เพราะเท่ากับเป็นแรง กระตุ้นให้ผู้เรียนมีพลังในการสร้างสรรค์ผลงาน มีกำลังใจที่ดี ได้รับประสบการณ์ตรงซึ่ง สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจไปใช้ได้จริงในอนาคต ในกรณีที่มีโอกาสรู้ตัวล่วงหน้าหรือเป็น กิจกรรมที่เป็นประเพณีทุก ๆ ปียิ่งเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมกิจกรรมนี้ เพราะการวางแผน งานในครั้งต่อ ๆ ไป จะทำทนายการแก้ปัญหาให้ผู้เรียน เกิดสติปัญญา

ทิศนา แชนมณี (2526 : 111) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนศิลปะศึกษาควรยึดหลักการ หรือแนวทางในการสอนศิลปะศึกษา เพื่อให้สนองตามจุดประสงค์ดังนี้

1. ครูควรศึกษาแผนล่วงหน้าทุก ๆ แผนเสียแต่ต้นปีการศึกษา เพื่อจะได้วางโครงการ จัดลำดับแผนตามความเหมาะสม และจะได้จัดเตรียมสื่อการเรียนได้ทัน

2. ครูควรปรับแผนการสอนแต่ละแผนให้ เข้ากับสภาพของท้องถิ่นหรือ เหตุการณ์ที่ ประสมอยู่ และจัดกิจกรรมให้ เหมาะสมกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสนุกสนาน เพลิดเพลิน และท้าทายความคิด และการแสดงออกของนักเรียนไม่ยึดทฤษฎีและกฎ เกณฑ์มาก เกินไป

3. ครูควรให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของ คนเองให้มากที่สุด

4. ครูควรสร้างบรรยากาศที่ดี มีความเป็นกันเองกับนักเรียน แสดงความสนใจ ในตัวนักเรียนให้ทั่วถึงกัน พยายามให้นักเรียนทำงานอย่างอิสระ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ให้นักเรียนใช้ความคิดของตนเอง ไม่บังคับให้นักเรียนวาดภาพ หรือทำงานตามครูทุกอย่าง และช่วยจัดสภาพของห้อง เรียนให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นบ้าง เพื่อส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ ที่ดี

5. ครูพึงระลึกอยู่เสมอว่า การสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาไม่ได้มุ่งให้นักเรียนเป็นศิลปิน แต่เป็นการมุ่งปูพื้นฐานให้นักเรียนมีความสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และมีความคิดสร้างสรรค์สามารถนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่า และระสนิยมที่ดี

6. ครูควรเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นโดยพยายามหลีกเลี่ยงการเสียเงินซื้อให้มากที่สุด

7. ควรให้โอกาสนักเรียนชี้แจงผลงานอภิปรายและแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนในชั้นเรียน ครูควรฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล ฝึกการรับความจริง มีมารยาทในการแสดงออก ฝึกให้มีความยุติธรรม และรู้จักยอมรับผลงานของผู้อื่น

8. ครูควรฝึกนักเรียนให้ทำความสะอาดสถานที่ทำงาน และเก็บเครื่องมือ เครื่องใช้ หลังจากเสร็จงานทุกครั้ง เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักรักษาสภาพแวดล้อม และรับผิดชอบในการทำงาน

9. ในการประเมินผลงานด้านศิลปะนั้น ครูควรดูด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นอันดับแรก ไม่ควรนำความสามารถของครูไปวัดกับความสามารถของนักเรียน ครูควรยอมรับผลงานที่นักเรียนทำออกมา และพึงระลึกอยู่เสมอว่า คะแนนที่ให้ไม่ใช่เครื่องตัดสินว่าถูกผิด คะแนนเป็นเพียงเครื่องมือในการเตือน หรือกระตุ้นให้นักเรียนมีกำลังใจในการทำงานและใช้ความคิด

10. ครูควรพยายามจัดแสดงผลงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ชื่นชมกับผลงานของตนเอง และเพื่อเป็นแนวคิดแก่ผู้อื่น นอกจากนั้นการจัดแสดงผลงานทางศิลปะจากที่อื่น ๆ ก็จะช่วยให้นักเรียน เกิดความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นด้วย

นิรมล สวัสดิบุตร (2525 : 38 - 40) ได้กล่าวถึง บทบาทที่สำคัญของครูในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาคือสิ่งแรกครูจะต้องมีความเข้าใจก่อนว่า ศิลปศึกษามีประโยชน์แก่ชีวิตของเขาอย่างไร และช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อย่งไร ซึ่งในเรื่องนี้จะต้องมีความเข้าใจว่า ศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้คือ

1. การเรียนรู้เรื่องความงาม เช่น เมื่อได้เห็นของสวยของงาม ทำให้เกิดความคุ้นเคยนำมาทำเป็นทุนสามารถทำสิ่งใหม่ ๆ ที่สวยงามยิ่งขึ้นได้ และนำความงามมาใช่ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2. พัฒนาการทางสติปัญญา เช่น การได้ลงมือวาดภาพทิวทัศน์ด้วยตนเอง ทำให้พยายามสังเกตรายละเอียดของต้นไม้ หรือส่วนประกอบของบ้านเพื่อนำมาถ่ายทอดลงในภาพวาด จนทำให้ได้เรียนรู้ของต้นไม้ และบ้านมากขึ้น

3. การเรียนรู้ทางการควบคุมอารมณ์ เช่น ถ่ายทอดอารมณ์โกรธลงในภาพวาดบนกระดาษหรือบนดิน เป็นรูปหรือเรื่องราวที่ปรารถนา ซึ่งอาจเป็นไปไม่ได้ในความจริง แต่ก็ทำให้สบายใจ หรือมีความสุขที่ได้ทำงานอิสระเสรี และได้รับความสำเร็จในการทำงาน

4. การเรียนรู้เทคนิควิธีทำงานศิลปะ เช่น รู้ว่าถ้าต้องการระบายสีพื้นในกระดาษ ควรจับสีเทียนนอนลงแล้วลากไปบนกระดาษ ถ้าต้องการทำให้กระดาษงอขดก็ใช้สันของมิกกดไว้แล้วดึงกระดาษให้พื้นผิวครูดไปกับสันมิกนั้น

5. การเรียนรู้การใช้มือทำงานให้คล่องแคล่ว ในการทำงานศิลปะต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด เช่น มีด ไม้ ไม้ ฟูกัน กระดาษ กาว ฯลฯ และต้องใช้มือทำงานลักษณะต่าง ๆ เช่น วาด พับ บั่น ตัด ดึง กด กรีด ฯลฯ เมื่อมีโอกาสทำมาก ผู้ทำก็ได้ฝึกการใช้มือให้คล่องแคล่วยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์แก่การทำงานอย่างอื่นด้วย

6. การเรียนรู้ทางสังคม เช่น เรียนรู้เรื่องความซื่อ ความดีจากภาพผนังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของผู้อื่นโดยสุภาพ รู้จักร่วมมือกันทำงาน เช่น วาดภาพผนังร่วมกัน หรือรู้จักการช่วยเหลือกัน แบ่งปันเครื่องมือเครื่องใช้กัน เป็นต้น

7. การเรียนรู้ทางการสร้างสรรค์ เมื่อได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตามที่กล่าวข้างต้น ก็สามารถใช้การเรียนรู้เหล่านั้น เป็นทุนในการสร้างสรรค์

การเรียนรู้ศิลปศึกษาจะทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างสุจริต มีความสุข มีความสามารถในการคิดและตัดสินใจได้เหมาะสม ถูกต้องอันเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ผู้จัดการศึกษามุ่งหมายให้เกิดขึ้น และคงอยู่ตลอดชีวิตของคนที่ได้รับการศึกษา ครูผู้สอนศิลปศึกษาจึงต้องใช้ความคิดในการวางแผนการสอนที่จะให้เกิดผลดีที่สุด โดยทำเป็นขั้นตอนคือ

1. วางโครงการสอน เป็นโครงการใหญ่ที่แสดงภาพรวมกว้าง ๆ ของประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ครูคิดว่า จะจัดให้นักเรียน ประกอบด้วย

จุดมุ่งหมายของครู ครูต้องการให้นักเรียนเป็นอย่างไร เมื่อเรียนศิลปะศึกษา ครบตาม เวลาที่ครูรับผิดชอบสอน

วิธีดำเนินการ เช่น กำหนดว่าครูจะสอนสัปดาห์ละกี่ครั้ง ๆ ระยะเวลาเท่าใด ใช้สถานที่ใดบ้าง ใช้วิธีดำเนินการสอนชนิดใดบ้าง (เช่น ศึกษานอกสถานที่ อภิปราย เล่านิทาน ฯลฯ) จะต้องมีการเตรียมงานอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

วิธีประเมินผล เช่น กำหนดสิ่งที่จะประเมิน (ความสามารถ ความสนใจ คุณค่าของผลงาน ฯลฯ) และวิธีการที่ใช้ประเมิน (เช่น ใช้การสังเกตของครู การวิจารณ์ของนักเรียน การสังเกตที่ติดตั้งไว้) ตลอดจนการแสดงผลการประเมินผล (เช่น แสดงเป็นคะแนนหรือลำดับขั้นดีมาก ต่ำ ฯลฯ)

ลำดับของบทเรียน เช่น กำหนดว่าจะจัดประสบการณ์ใดก่อนหลัง เรียงลำดับกันอย่างไร ตลอดช่วงเวลาการสอน (เช่น ครั้งที่ 1 ปรุมนิเทศ ครั้งที่ 2 วาดภาพอิสระ ครั้งที่ 3 ปั้น ครั้งที่ 4 วาดภาพทิวทัศน์ ฯลฯ)

2. ทำแผนการสอน เฉพาะคราว โดยหยิบยกเรื่องที่เรียงลำดับไว้แล้วมา เตรียมการให้ละเอียดอีกทีว่า แต่ละครั้งสอนมีจุดมุ่งหมายเฉพาะว่าอย่างไร มีวิธีการดำเนินการอย่างไร ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไร และประเมินผลอย่างไร

3. ดำเนินการสอน โดยทำตามแผนการสอนที่เตรียมไว้ในข้อ 2 แต่ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับ เหตุการณ์เฉพาะหน้าในช่วง เวลาที่สอนนั้นด้วย

4. ประเมินผลทันทีที่สอนเสร็จแต่ละครั้ง และหลังการสอนเป็นระยะ เช่น 4 ครั้ง ใน 1 ปี สิ่งที่ต้องประเมินคือ พัฒนาการของนักเรียน (ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้) ตัวครูเอง ทั้งในแง่การสอนและการปฏิบัติตน และสภาพการณ์ของโรงเรียน เช่น นโยบาย การสนับสนุน การอำนวยความสะดวก ฯลฯ

นอกจากนี้ อีไลช บอยลส์ตัน (Elise R. Boylston 1957 : 12) ได้กล่าวเกี่ยวกับศิลปะศึกษาว่า ครูผู้สอนศิลปะไม่จำเป็นต้องเป็นศิลปิน ซึ่งครูประจำชั้นทุกคนก็สามารถสอนวิชาศิลปะศึกษาแก่เด็กของตนได้เท่าเทียมกัน ครูไม่มีความจำเป็นต้องรู้วิธีวาดภาพหรือระบายสีขั้นศิลปิน แต่ต้องรู้จักจัดประสบการณ์ให้เด็ก ซึ่งความสำเร็จในการดำเนินการเรียน

การสอนวิชาศิลปะศึกษาในชั้นนี้จะขึ้นอยู่กับ ความสนใจ ความพร้อมในการเตรียมงาน การรู้จักนำเข้าสู่บทเรียน การมีความรู้ในเรื่องการวัด และประเมินผล การมีความตั้งใจจริงที่จะจัดประสบการณ์ให้สนองกับความต้องการและความสนใจของ เด็กต่างหาก เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสิ่ง เหล่านี้ครูศิลปะจะต้องมี

จะเห็นได้ว่า บทบาทของครูศิลปะศึกษามีความสำคัญมาก ในการส่งเสริมและเตรียมจัดประสบการณ์การสอนศิลปะศึกษาให้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งครูผู้สอนมีความสำคัญ โดยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดการ เสนอแนะ กระตุ้น มีการเตรียมวางแผน ทำโครงการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาต่อ เนื่องให้ เหมาะสมกับวุฒิภาวะความพร้อมและความต้องการของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียน เป็นผู้มีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมศิลปะศึกษาอย่างอิสระ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้เต็มที่ โดยให้นักเรียนเป็นพระเอก เป็นตัวแสดงเด่น แต่ครูเป็นเพียงผู้กำกับ เท่านั้น ซึ่งการจัดประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะศึกษานี้ ควรมีการประเมินผล เพื่อที่จะทราบพัฒนาการด้านต่าง ๆ ในความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในกิจกรรมศิลปะศึกษาที่จัดให้อย่างเต็มที่ ซึ่งการสอนศิลปะศึกษาให้นักเรียนนั้น มิใช่ว่าครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นพระเอก หรือมีฝีมือเก่งเป็นศิลปิน แสดงคนว่าเก่งหรือเด่น แต่ผู้เดียว โดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ จะทำให้การเรียนการสอนศิลปะศึกษาคิด เป้าหมายที่แท้จริง หรือมิใช่ครูผู้สอนจะสอนให้นักเรียนพร้อมจะเป็นศิลปินหรือช่างศิลป์ สิ่งเหล่านี้คือวัตถุประสงค์ของวิชาศิลปะศึกษา ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เพราะวิชาศิลปะศึกษา เป็นวิชาที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ที่ดี มีพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ มีความสนุกสนาน มีบุคลิกภาพอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมที่ดีของประเทศไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในประเทศไทย เริ่มจะเป็นระบบเมื่อไม่นานมานี้ จึงทำให้มีผู้ศึกษารววิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีไม่มากนัก งานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการศิลปะศึกษาของเด็กไทย การเรียนการสอนศิลปะศึกษา ซึ่งผลจากการศึกษาและวิจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนศิลปะศึกษา และเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนในการพัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ภัทรา สุคนธ์ทรัพย์ (2504 : 64) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กไทย โดยใช้นักเรียนโรงเรียนประถมสาธิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ที่มีอายุ 5 - 11 ขวบ จำนวน 160 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยได้ทดสอบเด็กในด้านการวาดและการปั้น เพื่อศึกษาพัฒนาการทางศิลปะของเด็กตามเกณฑ์ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Victor Lowenfeld) ผลการศึกษาพบว่า เด็กในกลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการทางศิลปะอยู่ในชั้นต่าง ๆ ตามระดับอายุเหมือนกับเกณฑ์ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ดังนี้

1. ไม่มีเด็กที่อยู่ในพัฒนาการขั้นขีด เขี่ยเลย เพราะเด็กในกลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการขั้นระยะนี้ไปแล้ว
2. เด็กวัย 5 - 6 ขวบ และเลยไปถึงต้น 7 ขวบ อยู่ในขั้นที่สอง หรือขั้นเริ่มต้นการเขียนภาพให้มีความหมาย
3. เด็กวัย 7 - 9 ขวบ อยู่ในขั้นที่สาม หรือขั้นเขียนรูปได้คล้ายของจริง
4. เด็กวัย 9 - 11 ขวบ อยู่ในขั้นที่สี่ หรือขั้นเริ่มต้นของการเขียนภาพเหมือนของจริง
5. เด็กวัย 11 ขวบ มีความโน้มเอียงอยู่ในระยะต้นของพัฒนาการ ขั้นที่ห้า หรือขั้นการใช้เหตุผล

เด็กส่วนมากในกลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการทางการเขียนภาพอยู่ในขั้นเดียวกับพัฒนาการในการปั้น และพบว่า เด็กหญิงส่วนมากของกลุ่มตัวอย่าง วาดภาพบ้านและคนมากที่สุดและปั้นภาชนะที่ใช้ในบ้านมากที่สุด แต่เด็กชายส่วนมากวาดภาพอาคารมากที่สุด และปั้นยานพาหนะที่มีความเร็วสูง เช่น เครื่องบิน เรือ มากที่สุด

อัชชา แสงอัสสนีย์ (2514 : บทคัดย่อ 68) ได้ศึกษาขั้นพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ได้รับการสอนศิลปะตามแนวเก่าและแนวใหม่ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่เรียนศิลปะศึกษาแนวใหม่ มีขั้นพัฒนาการทางศิลปะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ มากกว่านักเรียนที่เรียนศิลปะแนวเก่า และพบว่าประโยชน์ของการสอนวิชาศิลปะแนวใหม่ที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นการฝึกเด็กให้มีความกล้าที่จะทำที่จะตัดสินใจ สังเกตได้จากเวลาวาดภาพ เด็กที่เรียนศิลปะแนวใหม่จะวาดภาพสิ่งต่าง ๆ หรือใช้สีด้วยความมั่นใจ ส่วนนักเรียนที่เรียนศิลปะแนวเก่า ไม่มีความมั่นใจในตัวเองจะคอยตามผู้ดำเนินการสอนอยู่ตลอดเวลา

อัจฉรา แยมสรवल (2518 : 325) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ วิชาวาดภาพกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์วิชาวาดภาพมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ 0.205 - 0.338 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในระดับต่ำ หรืออาจกล่าวได้ว่า ผลสัมฤทธิ์วิชาวาดภาพพยากรณ์ความคิดสร้างสรรค์ได้ 2 - 6% นอกจากนี้ยังพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกัน

ปราณีต มาลัยวงษ์ (2523 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนซึ่งได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะคิดคือวิชาศิลปะศึกษา และทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2522 ของโรงเรียนบ้านหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 65 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองซึ่งสอนโดยใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 31 คน และกลุ่มควบคุมใช้วิธีสอนแบบปกติ 34 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งสองเรียน จากชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบทดสอบความคิด สร้างสรรค์ 2 ชุด ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน .69 และแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาที่ผู้ วิจัยสร้างขึ้น และสอบถามวัดทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบสอบถามวัดทัศนคติ ด้านมนุษยสัมพันธ์ของ ฉันทนา ภาคยงกษ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่ม ทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษา และทัศนคติด้าน มนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ได้มีผู้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปะศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ไม่มากนัก ซึ่งอ้างในวรรณกรรมประถมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะ นิสัยหน่วยศิลปะศึกษา (2526 : 367) มีดังนี้

กรมสามัญศึกษา และสถาบันระหว่างชาติทำการค้นคว้าเรื่องเด็กเมื่อ พ.ศ. 2509 ได้ทำการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น ปรากฏผลว่า ในส่วนของวิชาศิลปะศึกษา มีดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษาและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่ค่อยเห็นด้วยกับการที่หลักสูตรกำหนดให้เด็กเรียนศิลปศึกษา ซึ่งในรายงานการวิจัยฉบับนี้ ได้อภิปรายว่า การที่เห็นความเห็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากยังมีความเชื่อมั่นอยู่ว่า การอบรมฝึกฝน ในด้านพุทธิปัญญา มีความสำคัญกว่าด้านอื่น ๆ อีกประการหนึ่งในการสอนของครูจะมุ่งให้เด็กสอบ ได้เป็นสำคัญ วิชาศิลปศึกษามีคะแนนสอบน้อย ครูจึงเห็นไม่สำคัญนัก นอกจากนี้ตัวครูเอง อาจจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาศิลปศึกษาอยู่บ้าง เพราะวิชาศิลปศึกษานั้นมิใช่เป็นวิชาที่จะหา อ่านจากหนังสือแล้วสอนได้เหมือนวิชาอื่น ๆ ผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความถนัด และทักษะ ในด้านนี้อยู่บ้าง จึงจะสอนได้ดี ครูชั้นประถมศึกษาบางท่านอาจไม่มีความถนัดในด้านนี้ เมื่อ จำเป็นต้องสอนก็คงสอนด้วยความจำใจก่อให้เกิดเจตคติไม่ดีต่อวิชานี้ได้ :

2. ครูสอนได้ไม่ครบเนื้อหาตามหลักสูตรกำหนดไว้ วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ครู จำนวนน้อยที่สุด สอนครบตามที่หลักสูตรกำหนด

เพ็ญสุข หวังแก้ว ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาคการ ศึกษา จำนวน 67 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งได้พบว่า ครูไม่สามารถสอน ศิลปศึกษาได้ตรงตามหลักสูตร ควรจัดอบรมวิธีสอนให้แก่ครู ครูไม่เห็นความต่อเนื่องของวิชานี้ จึงควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีความต่อเนื่อง และบอกความมุ่งหมายแต่ละข้ออย่างชัดเจน นอกจากนี้ อารี สายธาร ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในภาคการศึกษา 1 จำนวน 106 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งพบว่าครูส่วนใหญ่สอนศิลปศึกษาไม่ครบตาม หลักสูตร (เพ็ญสุข หวังแก้ว, 2507 และอารี สายธาร, 2507)

รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ของกรมวิชาการ (กรมวิชาการ : 2517) ได้พบข้อผิดพลาดและจุดอ่อนของวิชาศิลปศึกษาที่ควรปรับปรุงแก้ไข ซึ่งอ้างในวรรณกรรมประถมศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยหน่วย ศิลปศึกษาของ หุสดี ภูอินทร์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2526 : 367 - 368) ดังนี้

1. มีการกำหนดไว้ว่า ศิลปศึกษาได้แก่วิชาซึ่งส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เป็นความงามความดีของคน ในความเป็นจริงศิลปะเป็นการแสดงออกของ อารมณ์สร้างสรรค์ของมนุษย์

2. หลักสูตรกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ข้อหนึ่งว่า ให้เด็กมีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของบุคคลและชุมชน เช่นนี้ทำให้หลักการของ

การเรียนศิลปะจะไม่ จะเรียนศิลปะอย่างไรให้ส่งเสริมวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของบุคคล และชุมชน หวังดูมีคนสนใจ สนับสนุน ไม่รับกับธรรมชาติทางศิลปะ แม้จะมีความนิยมเพียงไปทาง คำนิยมก็ดูไม่ถูกเรื่อง ไม่ถูกกาลเทศะ และไม่ได้ผลแค่ประการใด

3. วัตถุประสงค์อีกข้อหนึ่ง แม้ว่าจะ เป็นความประสงค์และเป็นการสมควร แต่ไม่ใช่ เรื่องของศิลปะเลย คือ ความประสงค์จะให้ผู้เรียนรู้จัก “ชาวซึ่งในความงามของ ธรรมชาติด้านต่าง ๆ..” เพราะศิลปะไม่ใช่ธรรมชาติ และธรรมชาติก็ไม่ใช่ศิลปะ ความงาม ทั้งสองอย่างนี้แตกต่างกันแน่นอน ดังนั้น ถ้าจะสอนให้เด็กรู้จักชาวซึ่งก็ควรให้เข้าใจความ แตกต่างของความงามที่เป็นธรรมชาติและศิลปะโดยชัดเจน

4. วัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายระบุไว้ว่า ให้เรียนรู้และเข้าใจที่มาของศิลปะไทยและ ศิลปะที่เป็นของต่างประเทศ ข้อนี้น่าจะเกินไปเมื่อคำนึงถึงความสามารถของครูและผู้ที่ครู จะสอนได้ ถ้าจะเรียนเรื่องนี้ควรเรียนในระดับสูง หรือไม่ก็ยังไม่เรียนการกำหนดไว้ง่าย ๆ เช่นนั้น ปฏิบัติได้ยากและมีประโยชน์น้อย

5. ว่าโดยเนื้อหาสาระปรากฏว่า ข้อความหลายตอนของเนื้อหาเป็นข้อความ แสดงความมุ่งหมายไม่ใช่เนื้อหา

6. การใช้กระมะทรายเป็นมีชดิมของการแสดงออกของการสร้างสรรค์ เหตุใด จึงจำกัดให้ใช้เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ควรให้ใช้ได้ใช้ทุกชั้น เพราะเด็กชอบมาก โดยเฉพาะ เด็กเล็ก

7. หลักสูตรมิได้กำหนดให้โรงเรียนพยายามจัดผลงานดี ๆ ทางศิลปะมาให้เด็กได้ ชื่นชม และเรียนรู้เพื่อจะได้คุ้นเคย อดชิมสิ่งสวยงามที่ดีถึงขั้นจริง ๆ เพราะผู้ที่เติบโต ขึ้นมาด้วยการใกล้ชิดกับผลงานทางศิลปะดี ๆ ย่อมเข้าใจศิลปะไปเองแทบไม่ต้องสอน.

8. รายละเอียดต่าง ๆ บางตอนของเนื้อหา ยังเป็นที่สงสัย เช่น ทำไมจึงเจาะจง ให้ประดิษฐ์กระดาษ เป็นรูปหน้าคน สัตว์ ต้นไม้ เป็นอย่างอื่นไม่ได้

9. การปั้น ควรจัดไว้เป็น เรื่องหลักที่ต้องเรียนคู่กับการวาดภาพระบายสี ไม่ควร จัดไว้ในศิลปะปฏิบัติอย่างเดียว

10. หลักสูตรศิลปะมิได้ชี้ให้ครูผู้สอนนำเด็กในการเรียนศิลปะให้เหมาะสมกับอุปนิสัย และธรรมชาติในตัวเด็ก กล่าวคือ เด็กที่มีพรสวรรค์ก็มีได้เน้นให้ส่งเสริมให้มาก และเด็กที่

ไม่รักทางศิลปะก็มีได้ เน้นให้เกิดความสนใจทางศิลปะไว้บ้างเท่าที่สามัญชนผู้มีจิตใจประณีต
ควรจะมี ที่เป็นมาแล้วเป็นการสอนศิลปะอย่างผิวเผิน (อ้างในวรรณกรรมประถมศึกษา
เกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หน่วยศิลปศึกษา 2526 . 367)

มาลินี กุลมาศย์ (2521 : 129) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความ
คาดหวังของครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประโยคประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากผลการ
วิจัยพบว่า ทั้งครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ มีความเห็นตรงกันว่า เนื้อหาศิลปศึกษา
เหล่านั้นส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านมีประโยชน์ต่อผู้เรียน
เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เหมาะสมกับจำนวนเวลาเรียน นักเรียนสามารถทำได้ตามที่สอน
ง่ายต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสามารถสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
ครูสามารถติดตามวัดผลได้ แต่หากได้มีการปรับปรุงในแง่ต่าง ๆ บ้างเล็กน้อย ก็คงจะทำให้
หลักสูตรในหมวดนี้ดีขึ้น เป็นต้นว่าในเรื่อง การก่อสร้างที่ดิน การจำลองแบบธรรมชาติและการ
รู้จักบังคับมือ ในการระบายสีให้เป็นไปตามสีลาและจังหวะของเสียงดนตรี เรื่องเหล่านี้ควรได้
รับการปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำได้ตามที่สอนมากขึ้น

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2524 : 100 - 104) ได้ศึกษาความคิดเห็นของ
นักวิชาการและผู้ใช้หลักสูตรเกี่ยวกับการปรับแผนการสอนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรประถม
ศึกษาในเขตการศึกษา 7 จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักวิชาการ และผู้ใช้
หลักสูตรเกี่ยวกับการปรับแผนการสอนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา ในเขตการ
ศึกษา 7 อยู่ในระดับเห็นด้วยที่จะปรับแผนการสอนทั้งสองกลุ่ม ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
จัดหาวัสดุภายในท้องถิ่นของผู้ใช้หลักสูตรโรงเรียนประถมศึกษาในเมือง และผู้ใช้หลักสูตร
โรงเรียนประถมศึกษานอกเมือง พบว่าการจัดหาวัสดุของนักเรียนภายในเมืองย่อมมีความสามารถ
ในการจัดหาวัสดุต่าง ๆ ได้ดีกว่านักเรียนโรงเรียนประถมศึกษานอกเมือง เพราะวัสดุบางอย่าง
นั้นต้องจัดหาด้วยวิธีการซื้อ สำหรับความคาดหวังในปัญหาและอุปสรรคของการปรับปรุงแผนการ
สอนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 คาดหมายว่าเป็นปัญหาอยู่ใน
ระดับมาก และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ถ้ามีการปรับแผนการสอนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตร
ประถมศึกษา ควรจะเตรียมให้พร้อมทั้งทางด้านบุคลากร ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

และเตรียมให้พร้อมในเรื่องงบประมาณ และควรรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดหาวัสดุภายในห้องถิ่นมาเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาปรับแผนการสอนศิลปศึกษา ความหลักสูตรประถมศึกษา และในแผนการสอนวิชาศิลปศึกษาควรจะใช้ควบคู่กับคู่มือที่เขตการศึกษาได้จัดทำขึ้น หรือแผนการสอนวิชาศิลปศึกษาควรจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

1. เนื้อหาและกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์ ความคิดรวบยอด กิจกรรม การเรียนการสอน สื่อการเรียน (ซึ่งรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์) การวัดผลและประเมินผล
2. คำอธิบายวิธีทำผลงานสำหรับแผนสั้น ๆ ประกอบ
3. ภาพตัวอย่างผลงานของนักเรียนระดับประถมศึกษาประกอบในแผนการสอน
4. คำนิยามศัพท์เฉพาะไว้ตอนท้ายแผน
5. คำแนะนำวิธีสอนเพิ่มเติมไว้ในแผนการสอน
6. คำแนะนำวิธีวัดผลและประเมินผลเพิ่มเติมในแผนการสอน

ประวิทย์ แซ่เตีย และคณะ (2526 : 34) ได้ศึกษาวิจัยโดยการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยใช้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสอบถามทัศนคติของผู้ปกครองและอาจารย์ที่มีต่อวิชาศิลปศึกษา ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนชายชอบเขียนภาพที่เป็นเรื่องราวต่อไปนี้มากที่สุด เช่น ชาวประมง สงคราม หมู่บ้านอวกาศ ของเล่นของฉันทน์ ครอบครวของฉันทน์ การจราจรทางอากาศ โทรทัศน์ เตียง เครื่องบิน เรือรบ และชอบใช้สีแสด สีเขียว สีม่วง สีเหลือง และสีฟ้า ส่วนนักเรียนหญิงชอบเขียนภาพที่เป็นเรื่องราวต่อไปนี้มากที่สุด เช่น ฉันทน์เป็นหมอ ครอบครวของฉันทน์ โรงพยาบาล ห้องนอนของฉันทน์ กีฬารายน้ำ สวนดอกไม้ ผลไม้ จักรยาน แก้วน้ำ โทรทัศน์ ดอกไม้ และชอบสีม่วง สีเขียว สีเหลือง สีฟ้า และสีแสด นอกจากนี้พบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงต่างชอบเขียนรูปทรงอิสระมากกว่าทรงเรขาคณิต วัสดุในการทำงานศิลปศึกษา นักเรียนชายชอบใช้กาวลาเท็กซ์ และแป้งเปียก สีเทียน - สีน้ำ ปากกา หมึกแห้ง สำหรับนักเรียนหญิงชอบใช้กาวลาเท็กซ์ สีเทียน - สีเมจิก ดินสอสีไม้ และยังพบว่าทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ชอบในบุคลิกภาพของครูผู้สอนคล้ายคลึงกันมากคือ อายุไม่มาก เป็นหญิงหรือเป็นชายก็ได้ แต่งกายเรียบง่าย แต่เรียบร้อย ให้นักเรียนปฏิบัติอยู่ในระเบียบ มีเรื่องราวแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาให้นักเรียนได้เรียน พูดสนทนาเสมอในเวลา

สอนและเข้าสอนตรงเวลา สำหรับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนส่วนมากยังไม่เข้าใจ เนื้อหาวิชาศิลปศึกษา อาจารย์ประจำชั้น แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาว่าเหมาะสมดี ซึ่งจากการสำรวจครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความชอบของนักเรียนที่แสดงออกมา ทำให้ครูผู้สอนศิลปศึกษา ได้ครุ่นคิดถึงเนื้อหาวิชาที่กำหนดว่า ยังขาดความเหมาะสมในเรื่องของการกำหนดเรื่องราวในการเขียนภาพ และรูปทรงตลอดจนอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นเหตุให้นักเรียนไม่เกิดความกระตือรือร้นเท่าที่ควร คณะผู้วิจัยได้กล่าวว่า จากจุดมุ่งหมายหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2521 นั้นได้กำหนดไว้ถึง 6 ประการด้วยกัน ทิศทางถึงเนื้อหาวิชาและวิธีการที่ผู้สอนได้กำหนดขึ้นนั้น สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายเพียง 4 ประการเท่านั้น คือ นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดความสนใจ และสามารถแสดงออกตามถนัดได้ มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสามารถนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าได้ สำหรับการสร้างให้มีจิตสำนึกในคุณค่า และประโยชน์ของศิลปะของชาตินั้น นักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นจะสามารถแสดงออกมาในลักษณะของการเขียน เรื่องราวต่าง ๆ ตามวัฒนธรรมและประเพณีเท่านั้น ไม่สามารถแสดงออกถึงเอกลักษณ์ที่แท้จริงในเรื่องราวของศิลปะไทยได้เท่าที่ควร

มานัส มีโย และคณะ (2526 : 37) ได้ศึกษาโดยการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักเรียนโรงเรียนสาธิต แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - ประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนวิชาศิลปศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2521 - 2522 จำนวน 120 คน ผลการสำรวจพบว่า ความต้องการที่นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ มีความต้องการแก้ไขปัญหาในการทำงานด้วยตัวเองก่อน ถ้าแก้ไขปัญหานั้นไม่ได้จริง ๆ จึงจะขอคำแนะนำจากครู

อนัสตาซี และโฟเลย์ (Anastasi and Foley : 1958) ได้ศึกษาและรวบรวมภาพวาดและภาพระบายสีของเด็กอายุ 6 - 12 ปี จาก 41 ประเทศ พบว่า ภาพวาดของเด็กจะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของเด็ก ซึ่งสังเกตได้ทุกรูปที่เด็กเลือกวาด ภาพที่เด็กเลือกวาดมากนั้น เช่น ภาพคน สัตว์ ต้นไม้ เป็นต้น ถึงอย่างไรก็ตาม ลักษณะเด่นของภาพในแต่ละประเทศก็แตกต่างกันไป เช่น เด็กอเมริกากับอินเดีย เด็กกรีซ และเด็กบราซิล

พอใจที่จะวาดสิ่งต่าง ๆ ภายในบ้าน ส่วนเด็กจากเคนมาร์ค และญี่ปุ่น ก็สนใจสิ่งต่าง ๆ ภายนอกบ้าน นอกจากนี้ในแต่ละประเทศยังนิยมวาดภาพสัตว์ต่าง ๆ แตกต่างกันไป เช่น ในออสเตรเลีย วาดจิงโจ้ ในแอฟริกา วาดอูฐ และในอเมริกาใต้ วาดสมเสร็จ นอกจากนี้ภาพที่เด็กวาดก็แสดงให้เห็นถึงอาชีพที่สำคัญของแต่ละชาติ เช่น วาดภาพบินตัมพาล์ม เพื่อเก็บลูก หรือภาพการใช้อูฐในการเดินทาง การขนส่ง ส่วนการวาดภาพจากจินตนาการ นั้น เนื้อหาของภาพที่วาดยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชาติ

เบตเทล และคณะ (Beittel : 1961) ซึ่งอ้างใน Encyclopedia of Educational Research ว่าได้ทดลองสร้างหลักสูตรศิลปศึกษาอย่างลึกและอย่างกว้าง ทดลองใช้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นเวลาหลายเดือน โดยกำหนดสื่อการเรียนที่จะใช้ เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ความพึงพอใจของผู้เรียนและคุณภาพของผลงานศิลปะ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนหลักสูตรศิลปศึกษาอย่างลึก (Depth Curriculum) นั้น สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่อยู่ในระดับที่ดีกว่ากลุ่มนักเรียนที่หลักสูตรอย่างกว้าง (Breadth Program)

สแตปป์ (Stapp : 1964) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ และสติปัญญา (I.Q.) ของนักเรียนที่เรียนศิลปะ และที่ไม่เรียนศิลปะ พบว่าความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และนักเรียนที่เรียนศิลปะได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าพวกที่ไม่เรียนศิลปะ

แชมปลิน และคณะ (Champlin : 1966) ได้ศึกษาวิจัยปรัชญาทางศิลปศึกษา โดยพัฒนาจากแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ (Dewey) เพื่อศึกษาว่าสติปัญญามีผลต่อคุณภาพของงานทางศิลปะอย่างไร ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มนี้เชื่อว่า ศิลปะเป็นประสบการณ์ของมนุษย์ที่ แสดงให้เห็นคุณภาพชีวิตของมนุษย์

เบตตี้ ลาร์ค โฮโรวิทซ์ และคณะ (Betty Lark Horovitz, 1976 : 28) ได้ศึกษาภาพวาดของเด็กและกล่าวว่า เด็กจะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขา ในการวาดภาพ จากการสังเกต ภาพวาดของเด็กแบ่งภาพที่เด็กวาดออกได้เป็น 4 แบบ คือ

1. ภาพวาดตามความสนใจ เด็กจะวาดภาพตามความคิดริเริ่มของตนเอง
2. ภาพวาดอย่างอิสระ เด็กจะวาดภาพจากหัว เรื่องที่กำหนดให้แต่เด็กจะเป็นคนคิดสิ่งที่จะวาดเอง
3. ภาพของจริง เด็กจะวาดภาพจากรูปที่กำหนดให้เป็นแบบอย่าง
4. ภาพวาดตามแบบที่กำหนดให้ เด็กจะวาดภาพโดยลอกเลียนภาพที่เป็นแบบอย่างทุกประการ

ภาพวาดทั้ง 4 แบบนี้ วาดตามความสนใจและภาพวาดอย่างอิสระ เป็นภาพวาดที่สามารถทำให้เข้าใจความสนใจในการวาดภาพของเด็กได้

นอกจากนี้ยังมีบางท่านได้กล่าวถึง ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะศึกษาอีก เช่น วิคเตอร์ เดอ อามิโก (Victor D' Armico, 1972) ได้กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะศึกษาที่สร้างสรรค์ว่า ถ้าเด็กเขียนภาพเลียนแบบรูปทรงตามธรรมชาติ เขาก็จะมีค่าเป็นคนกลางเท่านั้น คนกลางระหว่างวัตถุจริง ๆ กับผลงานศิลปะของเขา เขาไม่ใช่ผู้มีอำนาจเหนือแต่อย่างใด และไม่มีภาวะภูมิใจกับความสัมฤทธิ์ผลนั้น เพราะว่าไม่ได้นำความรู้สึกและสุนทรีย์ภาพส่วนตัวเข้าไปบรรจุไว้มากนัก เราอาจจะลดการลอกเลียนภาพสิ่งของ สถานที่หรือบุคคลเสียบ้าง โดยเพิ่มกิจกรรมทำทนายอารมณ์ด้วยความรู้สึกอีกลักษณะหนึ่ง เข้าไว้ด้วยคือ กิจกรรมสร้างสรรค์รูปแบบ เช่น ภาพปะติดที่กระตุ้นความรู้สึกสัมผัสที่เกี่ยวกับพื้นผิวหรือภาพแขวนที่แสดงการเคลื่อนไหวอยู่ในอวกาศ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความรื่นรมย์ได้อย่างดี

จากผลการศึกษา และงานวิจัยเกี่ยวกับศิลปะศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตทุก ๆ ด้าน แต่ถ้าเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาดำเนินทางของผู้ใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงพัฒนาการ วุฒิภาวะ ความต้องการของเด็ก หรือไม่คำนึงถึงสภาพของสิ่งแวดล้อม ทั้งยังขาดการกระตุ้น ขาดการสนับสนุน และขาดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จากผู้บริหารการศึกษา ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงหลักสูตร จะทำให้คุณค่าของการแสดงออกในตัวเด็ก และคุณค่าของกิจกรรมศิลปะศึกษาที่มีอยู่ในกิจกรรมศิลปะลดค่าลงไป หมดความสำคัญลง และเกิดปัญหาต่อพัฒนาการของเด็กอย่างยิ่ง เพราะการให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม

ศิลปศึกษานั้น มิใช่เป็นการเตรียมตัวให้เด็กเป็นช่างศิลป์หรือศิลปิน แต่ควรคำนึงถึงการให้เด็กสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่ ในการทำงานศิลปะโดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาที่มีคุณค่าส่งเสริมด้านต่าง ๆ เป็นสื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่มีการแสดงออกอย่างอิสระ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างสมบูรณ์



ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย